

สารบัญ

- 1. จดหมายหลวงภัทรวาที ..... หน้า 10
- 2. จดหมาย มร. กอร์ดอน ฮัลด์ ..... หน้า 28
- 3. บันทึกกงสุลสวีต ..... หน้า 29
- 4. บันทึกสำหรับประธานาธิบดี ..... หน้า 34
- 5. บันทึกของกระทรวงต่างประเทศ ..... หน้า 42
- 6. จดหมายจาก มร. เบิร์นส์ ..... หน้า 46
- 7. บันทึกของ มร. กรูว์ ..... หน้า 55
- 8. จดหมายอุปทูตอังกฤษ ..... หน้า 76
- 9. จดหมายสโมสรกองกำลังฯ ..... หน้า 78

จดหมายของ นายปรีดี พนมยงค์ ถึง พระพิศาลสุขุมวิท

ตำนาน

ชานกรุงปารีส
วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2522

เรียน คุณพระพิศาลสุขุมวิท ที่รักและนับถือ

ผมได้รับหนังสือเรื่อง "จดหมายเหตุของเสรีไทย เกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี นิวเดลี และสหรัฐอเมริกา" ซึ่งคุณพระได้กรุณาส่งไปให้ผมพร้อมด้วยข้อวิจารณ์ของคุณพิชัย วาสนาส่ง ที่ลงพิมพ์ในเดลินิวส์นั้นแล้ว

ผมขอแสดงความขอบคุณเป็นอันมากมายถึงคุณพระที่ได้เขียนเรื่องที่เป็นสัจจะอันเป็นหลักฐานยืนยันเกี่ยวกับการกิจสำคัญส่วนหนึ่งของขบวนการเสรีไทยได้มอบให้คุณพระกับคุณหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ เดินทางฝ่าอุปสรรคและเสียงกบฏนัทราย ไปปฏิบัติการกระทั่งประสบความสำเร็จเพื่อชาติและราษฎรไทย และได้เขียนความจริงเกี่ยวกับบทบาทของผมนั้นจนเป็นเกียรติแก่ผมด้วย

หนังสือเล่มนั้นของคุณพระเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ปรารถนาที่จะทางสารคดีแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทยตอนหนึ่งและของขบวนการเสรีไทยโดยเฉพาะด้วย อันแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าในการรับใช้ชาติครั้งนั้นกองบัญชาการเสรีไทยได้คำนึงถึงสถานะของประเทศไทยซึ่งมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ

1. ประเทศไทยอยู่เป็นพันธมิตร (AXIS คือ พันธมิตรระหว่างเยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น) ฤกรณ

2. รัฐบาลไทยสมัยสงครามนั้นได้ก่อสถานะสงครามต่อสัมพันธมิตรดังที่คุณพระได้กล่าวไว้ถูกต้องในหนังสือเล่มนั้นแล้วว่า รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ก็ได้ประกาศสงครามตอบโต้ และประเทศในเครือจักรภพอังกฤษคือออสเตรเลียกับอาฟริกาใต้ก็ได้ประกาศสงครามต่อประเทศไทย อันเป็นการผูกมัดสถานะสงครามกับประเทศไทยให้แน่นยิ่งขึ้นอีก

3. สหรัฐอเมริกาใช้วิธียับยั้ง (Refrain) โดยยังมีได้ประกาศสงครามต่อประเทศไทยเป็นการตอบโต้ แต่ตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นสถานะสงครามเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลของประเทศหนึ่งประกาศสงครามต่ออีกประเทศหนึ่งหรือรัฐบาลของประเทศหนึ่งได้มีการปฏิบัติทางสงคราม (Act of war) โดยไม่ประกาศสงครามต่ออีกประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ไม่จำเป็นที่ประเทศซึ่งถูกประกาศสงครามหรือถูกการกระทำทางสงครามโดยรัฐบาลของประเทศอื่นนั้นจะต้องประกาศสงครามเป็นการตอบโต้ จึงต่างกับวิธีทำสัญญาระหว่างเอกชนต่อเอกชน ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงกันลงนามในสัญญากันนั้น

รัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ได้แจ้งการประกาศสงครามให้รัฐบาล ส.ร.อ. ทราบถูกต้องสมบูรณ์แบบตามระเบียบการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศแล้วคือ รัฐบาลพิบูลฯ ได้แจ้งประกาศสงครามแก่กงสุลสวิสประจำกรุงเทพฯ ซึ่งรัฐบาล ส.ร.อ. ตั้งเป็นตัวแทนดูแลผลประโยชน์ของ ส.ร.อ. ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือของรัฐบาล ส.ร.อ. ชื่อ Foreign

Relations of the United States ค.ศ. 1942 เล่ม 1 หน้า 915 ดังต่อไปนี้

740.0011 Pacific War/1793: Telegram

The Charge in Switzerland (Huddle) to the Secretary of State

Bern, February 2, 1942.

[Received February 2—S: 10 a.m.]

350. Department's 246, January 28. Swiss Foreign Office note January 31 communicates following telegram from Swiss Consul Bangkok.

"Ministry Foreign Affairs notified Consulate by letter 25th January: By royal command a declaration of war on Great Britain and the United States of America has been made as from noon of 25th January 2485 B.E."

Huddle

แปลเป็นภาษาไทย

เลขที่ 740.0011 สงครามแปซิฟิก/1793 : โทรเลข

อุทู่ตู่ประจําสวิสเซอร์แลนด์ (สวิตเซอร์) ถึง เลขาธิการรัฐ (ร.ม.ต. ต่างประเทศ) กรุงเบอร์น, วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485) (รับวันที่ 2 กุมภาพันธ์ เวลา 10 น.)

350. เอกสารของกระทรวงหมายเลข 246, วันที่ 28 มกราคม บันทึกกระทรวงการต่างประเทศสวิสฉบับลงวันที่ 31 มกราคม นำส่งโทรเลขของกงสุลสวิสประจำกรุงเทพฯ มีความต่อไปนี้

"กระทรวงการต่างประเทศ (ไทย) แจ้งต่อสถานกงสุลโดยหนังสือลงวันที่ 25 มกราคม ว่ามีพระบรมราชโองการให้ประกาศสงคราม

84 rue Faubourg Amourette
86300-CHAUVIGNY.

๔ เมษายน ๒๕๒๖

เรียน ท่านอาจารย์ที่เคารพนับถืออย่างสูง

เมื่อวานนี้กระผมยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับโทรศัพท์จากท่านอาจารย์ เพราะ
เป็นเวลานานมาแล้วที่ผมได้พบกับท่านอาจารย์ในโอกาสการประชุมประจำปีของ
นักเรียนไทยในฝรั่งเศส ที่มหาวิทยาลัย Sorbonne เมื่อสองสามปีมานี้ หลังจากนั้นก็ได้
ติดต่อกับท่านอาจารย์อีกเถล.

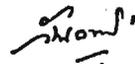
ส่วนข้อความที่ท่านอาจารย์ถามมาเกี่ยวกับการประกาศสงครามของรัฐบาล
ไทยต่อประเทศอังกฤษ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น กระผมขอเรียนตอบกลับไป -

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) กระผมเป็นเลขานุการเอก
ประจำสถานอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน (ในขณะนั้นสถานอัครราชทูตยังมีที่ตั้ง
ถาวรขึ้นเป็นสถานเอกอัครราชทูต) และคุณพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นอัครราชทูต.

ทางสถานทูตลอนดอนได้ทราบข่าวเกี่ยวกับการประกาศสงครามของรัฐบาล
ไทยต่ออังกฤษ โดยโคชินในวิทยุอังกฤษ ร.บ.๕. ส่วนเอกสารเกี่ยวกับการประกาศ
สงครามนั้น ตามความทรงจำของกระผม ไม่ปรากฏว่าสถานอัครราชทูตได้รับจากรัฐบาลไทย
และกระผมจำไม่ได้ว่าท่านอัครราชทูต คุณพระบรมวงศานุวงศ์ ได้นำไปมอบให้แก่รัฐบาลอังกฤษ ที่
กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ กรุงลอนดอน.

หวังว่าท่านอาจารย์ ตลอดจนทั้งครอบครัว คงมีความสุขความสบายที่ กระผม
และภริยาขอฝากความระลึกถึงมาดะที่มี

ด้วยความเคารพนับถืออย่างสูง

(หลวงภัทรวาที)

ภาพถ่ายสำเนาจดหมายของหลวงภัทรวาที

ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกาตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม
พุทธศักราช 2485”

(ลงนาม) ยัดเดิล

(อุปทูต ส.ร.อ. ประจำสวีเดนและนอร์เวย์)

อนึ่ง กงสุลสวีเดนประจำกรุงเทพฯ เป็นตัวแทนดูแลผลประโยชน์
ของอังกฤษในประเทศไทย ฉะนั้น กระทรวงการต่างประเทศสวีเดนก็นำความ
ตามที่กงสุลของตนรายงานนั้นแจ้งไปยังรัฐบาลอังกฤษด้วย

เมื่อ พ.ศ. 2521 ได้มีนักศีกษาไทยหลายคนถามผมว่ามีความจริงหรือ
ไม่ที่ศาสตราจารย์ไทยทางประวัติศาสตร์บางท่านเขียนไว้ว่า รัฐบาลจอมพล
พิบูลฯ ได้ส่งหนังสือประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. ไปยังอัครราชทูตไทยประจำกรุง
วอชิงตันเพื่อให้ยื่นต่อรัฐบาล ส.ร.อ. แต่ท่านอัครราชทูตนั้นไม่นำไปยื่น และ
ศาสตราจารย์ไทยบางท่านได้เขียนลงในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับหนึ่งใน
ประเทศไทยใจความว่าท่านอัครราชทูตนั้น “ปกปิดประกาศสงครามไว้ในกระ
เป๋าโดยไม่นำไปยื่นต่อรัฐบาล ส.ร.อ.” ผมจึงตอบนักศีกษานั้นๆ ว่าผมไม่ทราบ
แต่ผมขอให้ข้อสังเกตเพื่อประกอบการพิจารณาว่า (1) รัฐบาลจอมพลพิบูลฯ
ได้แจ้งประกาศสงครามนั้นต่อกงสุลสวีเดนที่ตัวแทนของ ส.ร.อ. โดยชอบ
ตามระเบียบการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ผมจึงไม่ทราบว่ารัฐบาล
นั้นมิเหตุผลการใดที่จะทำ “ปิดประกาศสงคราม” ส่งเข้าไปยังท่านอัคร
ราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันให้ยื่นต่อรัฐบาล ส.ร.อ. ซ้ำอีก? (2) ระหว่าง
สงครามโลกนั้นการสื่อสารทางไปรษณีย์อากาศและทางเรือระหว่างประเทศไทย
กับยุโรปและ ส.ร.อ. นั้นต้องชะงักลง ดุจเมล็ดไปรษณีย์จากกรุงเทพฯ ถึงทวีป
ดังกล่าวนั้นไม่อาจส่งไปได้ (3) คนไทยสมัยนั้นก็ได้อินวิทย์กระจายเสียง
ส.ร.อ. ประกาศถึงการที่ท่านอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันได้ตัดขาดกับ
รัฐบาลกรุงเทพฯ เป็นเวลาหลายวันก่อนวันที่รัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ประกาศ
สงครามต่อบริเตนใหญ่และ ส.ร.อ. แล้ว ผมจึงสงสัยว่ารัฐบาลจอมพลพิบูลฯ

มีเหตุผลอย่างใดจึงโทรเลขไปขอร้องให้ท่านอัครราชทูตไทยนั้นไปแจ้งประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. อีก เพราะรัฐบาลจอมพลพิบูลฯ รู้อยู่แล้วว่าท่านอัครราชทูตไทยได้ตัดขาดกับรัฐบาลจอมพลพิบูลฯ

แต่เพื่อจัดข้อสงสัยของนักศึกษา ผมจึงนึกขึ้นได้ว่ารัฐบาลจอมพลพิบูลฯทำเอกสารประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. และบริเตนใหญ่ขึ้นเป็นเอกสารฉบับเดียวกัน ถ้ารัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ส่งไปประกาศสงครามหรือโทรเลขส่งไปยังท่านอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันแล้วก็ต้องส่งหรือส่งไปยังท่านอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอนด้วยเพื่อยื่นหรือแจ้งแก่รัฐบาลอังกฤษ โดยเฉพาะท่านอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอนนี้มิได้ประกาศตัดขาดกับรัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ดังนั้นผมจึงโทรศัพท์ถามหลวงภัทรวาทิ (เสรีไทย ซึ่งต่อมาเป็นเอกอัครราชทูตประจำหลายประเทศ) ขณะทีประกาศสงครามฯ นั้นเป็นเลขานุการเอกสถานทูตไทยประจำกรุงลอนดอน

หลวงภัทรวาทิ ได้มีจดหมายตอบผม ดังต่อไปนี้

54 rue Faubourg Aumenerie
86300-CHAUVIGNY.

4 เมษายน 2521

เรียน ท่านอาจารย์ที่เคารพนับถืออย่างสูง

เมื่อวานนี้กระผมยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับโทรศัพท์จากท่านอาจารย์ เพราะเป็นเวลานานมาแล้วตั้งแต่กระผม ได้พบกับท่านอาจารย์ ใน โอกาสการประชุมประจำปีของนักเรียนไทยในฝรั่งเศส ที่มหาวิทยาลัย Poitiers เมื่อสองสามปีมานี้ หลังจากนั้นก็ไม่ได้ติดต่อกับท่านอาจารย์อีกเลย

ส่วนข้อความที่ท่านอาจารย์ถามมาเกี่ยวกับการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่อประเทศอังกฤษ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น กระผมขอเรียนตอบดังต่อไปนี้

“เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) กระผมเป็นเลขานุการเอกประจำสถานอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน (ในขณะนั้น

สถานอัครราชทูตยังมีได้เลื่อนฐานะขึ้นเป็นสถานเอกอัครราชทูต) และคุณพระมนูเวทวิมลนาท เป็นอัครราชทูต

“ทางสถานทูตลอนดอนได้ทราบข่าวเกี่ยวกับการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่ออังกฤษ โดยได้ยินในวิทยุอังกฤษ B.B.C. ส่วนเอกสารเกี่ยวกับการประกาศสงครามนั้นตามความทรงจำของกระผมไม่ปรากฏว่าสถานอัครราชทูตได้รับจากรัฐบาลไทย และกระผมจำไม่ได้ว่าท่านอัครราชทูต คุณพระมนูฯ ได้นำไปมอบให้แก่รัฐบาลอังกฤษที่กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ กรุงลอนดอน”

หวังว่าท่านอาจารย์ ตลอดทั้งครอบครัว คงมีความสุขความสบายดี กระผมและภริยาขอฝากความระลึกคิดถึงมา ณ ที่นี้

ด้วยความเคารพนับถืออย่างสูง
(หลวงภัทรวาทิ)

ถ้าผู้ใดสงสัยก็อาจเรียนถามท่านอดี้อัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอนซึ่งขณะนั้นท่านยังมีสุขภาพดีอยู่ในกรุงเทพฯ นั้นว่าถ้าท่านมิได้รับคำสั่งจากรัฐบาลพิบูลฯ ให้แจ้งประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่ ท่านจะถือว่าชาวที่รับฟังจากวิทยุ บี.บี.ซี. เป็นเอกสารหลักฐานทางราชการไทยซึ่งท่านจะนำไปยื่นต่อรัฐบาลอังกฤษว่าประเทศไทยได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษแล้วนั้นได้หรือไม่? หรือท่านต้องนิ่ง เพราะท่านไม่มีคำสั่งหรือหลักฐานทางราชการไทยที่จะแจ้งต่อรัฐบาลอังกฤษ

4. ส่วนรัฐบาลแห่งชาติจีนในระหว่างสงครามโลกนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนยอมถือว่าเป็นรัฐบาลกลางของจีน โดยโจวเอินไหลเข้าร่วมในตำแหน่ง ร.ม.ต. ช่วยว่าการต่างประเทศ และเปลี่ยนฐานะ “กองทัพแดง” (Red Army) ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็น “กองทัพลู่ทู่ 8” และ “กองทัพที่ 4 ใหม่” ของรัฐบาลกลางจีน

ในระยะแรกแห่งมหาสงครามนั้นก็แสดงเพียงความไม่พอใจที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นร่วมมือกับญี่ปุ่น แต่ก็ยังไม่ถือว่ามรสุมการณสงครามเกิดขึ้นกับประเทศไทย ต่อมาเหตุการณ์ได้ผันแปรไป ก็ระหว่างวันที่ 25 ธันวาคม 2484 กับ 31 ธันวาคม 2484 ท่านจอมพลพิบูลฯ ได้ประกาศสาส์นของท่านถึงจอมพลเจียงไคเช็คทางวิทยุกระจายเสียงและโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ ชักชวนให้เจียงไคเช็คทำความเข้าใจและปรองดองกับญี่ปุ่นและเข้ามาร่วมงานกู้ชาติของอาเซีย เพราะญี่ปุ่นทำด้วยเจตนาดีต่อชาวอาเซีย ต่อมารัฐบาลไทยได้มีการปฏิบัติทางสงครามต่อประเทศจีน เช่น การส่งกองทัพไปรบกองทัพจีนที่ตั้งอยู่ในพันธรัฐฉาน (Shan States) ของอังกฤษ ฯลฯ และการรับรองรัฐบาลจูกั๋วชังซึ่งเป็นดินแดนภาคอีสานของจีนที่ญี่ปุ่นยึดเอาไว้ตั้งเป็นรัฐหุ่นของญี่ปุ่นนั้น อีกทั้งรัฐบาลไทยสมัยสงครามได้รับรองรัฐบาล "วังจิงไว" ที่ญี่ปุ่นตั้งขึ้นที่นครนานกิงว่าเป็นรัฐบาลของจีน จึงเท่ากับประกาศสถานะสงครามกับจีน เพราะถือว่ารัฐบาลแห่งชาติจีนมิใช่เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องของจีน หากถือว่ารัฐบาลวังจิงไวเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องของจีน

สถานะของประเทศไทยดังกล่าวนี้จึงต่างกับประเทศอื่นที่ถูกญี่ปุ่นหรือฝ่ายอักษะรุกรานโดยรัฐบาลของประเทศที่ถูกรุกรานมิได้ก่อนสถานะสงครามต่อสัมพันธมิตร ผู้รักษาชาติของประเทศดังกล่าวจึงต่อสู้ศัตรูทรูกรานด้านเดียวโดยไม่มีปัญหาที่จะต้องแก้สถานะสงครามที่รัฐบาลของตนได้ทำไว้ต่อสัมพันธมิตร เพราะเสร็จสงครามแล้วประเทศดังกล่าวก็ไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามของสัมพันธมิตร หากประเทศดังกล่าวเป็นฝ่ายชนะสงคราม ดังนั้นคนจีนที่รักษาซึ่งอยู่ในประเทศจีนก็ดี และซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ดี จึงมองเห็นถูกต้องตามทรรศนะของจีนแล้วว่าพวกเขาไม่หันหน้าต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกรานด้านเดียว

ส่วน *องค์การรักชาติ* ของประเทศที่ถูกฝ่ายอักษะรุกรานและรัฐบาลของประเทศที่ถูกรุกรานได้ก่อสถานะสงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น บางองค์การคิดต่อสู้ฝ่ายรุกรานเพียงด้านเดียวเท่านั้น จึงไม่อาจช่วยให้ประเทศนั้นๆ

หลุดพ้นจากการตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามของสัมพันธมิตรได้ แต่บาง *องค์การรักชาติ* ของบางประเทศแห่งประเทศดังกล่าวนี้ก็ได้มองถึงสถานะแท้จริงของประเทศตนจึงได้ปฏิบัติการอีกด้านหนึ่งประกอบด้วย คือ พยายามปฏิบัติการให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศของ *องค์การรักชาติ* นั้นไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม แม้กระนั้น *องค์การรักชาติ* ดังกล่าวของหลายประเทศก็ไม่อาจทำได้สำเร็จครบถ้วน เช่น ประเทศอิตาลี, ฮังการี, ภูมาเนีย ฯลฯ ที่รัฐบาลเผด็จการของประเทศนั้นๆ ได้ก่อสถานะสงครามต่อสัมพันธมิตร แม้ว่าประเทศนั้นๆ มี *องค์การรักชาติ* ที่ทำการต่อสู้ผู้รุกรานและต่อสู้รัฐบาลเผด็จการของตน แต่ *องค์การรักชาติ* นั้นไม่สามารถทำให้สัมพันธมิตรตกลงยินยอมรับรองว่าประเทศของ *องค์การรักชาติ* นั้นไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ประเทศดังกล่าวก็ต้องเสียเอกภาพแห่งชาติ ก็ต้องโอนดินแดนหลายส่วนให้ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรและต้องชำระค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของรัฐบาลเผด็จการนั้นให้แก่สัมพันธมิตร แต่ได้รับการลดหย่อนค่าเสียหายบ้างตามที่สัมพันธมิตรเห็นควรกรุณา

ถ้ายังเป็นประเทศที่รัฐบาลก่อสถานะสงครามต่อสัมพันธมิตรนั้นมิได้มอง *องค์การรักชาติ* ที่จัดตั้งขึ้นเป็นสันปฏิบัติการต่อสู้ร่วมกับสัมพันธมิตรมีผลงานที่สัมพันธมิตรรับรองว่าเป็นคุณประโยชน์แก่สัมพันธมิตรแล้ว ประเทศนั้นๆ ก็ถูกสัมพันธมิตรยึดครองและโอนดินแดนหลายส่วนไปเป็นของประเทศสัมพันธมิตร อีกทั้งต้องถูกสัมพันธมิตรจัดแยกประเทศนั้นออกเป็น 2 ประเทศ เช่น เยอรมันตะวันออกกับเยอรมันตะวันตก ส่วนญี่ปุ่นนั้นสัมพันธมิตรก็ได้จัดให้หมู่เกาะ "โอกินาวา" มีการปกครองตนเองแยกจากญี่ปุ่น ฯลฯ

กองบัญชาการเสรีไทยได้คำนึงถึงสถานการณ์ของชาติไทยดังกล่าวข้างบนนั้นแล้วตั้งแต่ต้นสงคราม ฉะนั้นจึงเห็นว่า *ขบวนการเสรีไทย* จำต้องปฏิบัติการกิจในการรับใช้ชาติไทย 2 ด้านประกอบกัน คือ

1. ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน และ
2. ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม และการผ่อนหนักเป็นเบา

การปฏิบัติด้าน 1 ต่อผู้ญี่ปุ่นผูุ้กราน

คนไทยส่วนข้างมากที่สุดเป็นผู้รักชาติจึงได้ต่อสู้ศัตรูผูุ้กรานหลาย
ครั้งมาแล้วในประวัติศาสตร์กระทั่งได้ความเป็นเอกราชของชาติไว้เป็นมรดก
ตกทอดถึงชนรุ่นหลัง

เมื่อญี่ปุ่นผูุ้กรานประเทศไทยนั้น คนไทยที่ได้รับมรดกตกทอดความ
รักชาติมาจากบรรพบุรุษจึงได้ทำการต่อสู้ญี่ปุ่นผูุ้กราน โดยต่อสู้แต่ลำพังบ้าง
รวมกันเป็นกลุ่มๆบ้าง ตามวิธทัศน์

แม้ว่าการต่อสู้ตามวิธดังกล่าวจะได้ผลบ้าง แต่ก็เป็นกรยากที่จะ
ทำลายกองทัพญี่ปุ่นที่มีแสนยานุภาพนั้นให้หมดไปจากประเทศไทยได้ ฉะนั้น
กองบัญชาการเสรีไทยจึงได้จัดตั้ง "ขบวนการเสรีไทย" รวมผู้รักชาติอย่างกว้าง
ขวางเป็นขบวนการเดียวกัน เพื่อดำเนินการต่อสู้মানกันตามยุทธศาสตร์เดียว
กันซึ่งสมานกับยุทธศาสตร์ของสัมพันธมิตร

กองบัญชาการเสรีไทยคำนึงถึงกำลังของฝ่ายญี่ปุ่นกับกำลังของฝ่าย
ไทย ซึ่งเห็นประกัยกันทั่วไปแล้วว่าญี่ปุ่นมีแสนยานุภาพเหนือกว่าหลายเท่า
ของกำลังผู้รักชาติไทย ฉะนั้นขบวนการเสรีไทยจึงต้องร่วมกับสัมพันธมิตรใน
การต่อสู้ญี่ปุ่น

ประเทศมหาอำนาจที่ถูกุกรานโดยฝ่ายอักษะในระหว่างสงครามโลก
ครั้งที่ 2 นั้นก็มีอาจต่อสู้ศัตรูให้พ่ายแพ้ได้โดยกำลังลำพังของตนเอง คือจำเป็น
ต้องร่วมกับสัมพันธมิตร อาทิเช่นประเทศจีนมีพลเมืองมากกว่าประเทศใด ๆ
ในโลก แต่รัฐบาลจีนและองค์การรักชาติจีนต่าง ๆ ก็ไม่อาจต่อสู้ญี่ปุ่นโดยลำพัง
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังที่ข้อเท็จจริงประกัยอยู่แล้วว่าในระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลแห่งชาติจีนซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนกัรับรองแล้ว

ว่าเป็นรัฐบาลกลางของจีนนั้นได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, สหภาพ
โซเวียต, ฯลฯ ซึ่งสมัยนั้นเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร

ในการทำสงครามระหว่างหลายประเทศซึ่งเป็นสงครามโลกนั้น ฝ่าย
สัมพันธมิตรแบ่งเขตบัญชาการระหว่างกันโดยมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดของแต่ละ
เขตตั้งที่ณพระได้เขียนไว้ถูกต้องแล้วว่าสัมพันธมิตรตกลงกันให้ยุทธภูมิใน
ประเทศไทยขึ้นต่อกองบัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ซึ่ง
มีลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเตนเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด

ส่วนเจียงไคเช็คเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสัมพันธมิตรในยุทธ
ภูมิจีน แต่เจียงไคเช็คได้พยายามที่จะให้สัมพันธมิตรยอมรับว่าเขตยุทธภูมิของ
ท่านตอนไต้จนถึงเส้นขนานที่ 16 หมายความว่าดินแดนไทยเหนือเส้นขนาน
ที่ 16 คือประมาณตั้งแต่อำเภออุ้มผาง, อำเภอบางมูลนาก, อำเภอเขมราฐ, กิ่ง
อำเภอหนองบัวแดง, อำเภอบ้านไผ่, อำเภอปรบอ, จังหวัดร้อยเอ็ด, อำเภอ
เลกภูมิ, บ้านหนองทับบัว ขึ้นไป อยู่ในเขตยุทธภูมิจีนซึ่งเจียงไคเช็คจะยกกอง
ทัพจีนเข้ามาได้ หลักฐานแห่งความปรารถนาของเจียงไคเช็คดังกล่าวนี้รัฐบาล
ส.ร.อ. ได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของรัฐบาลนั้นชื่อ Foreign Relations
of the United States แปลชื่อเป็นภาษาไทยว่า "ความสัมพันธ์ต่าง
ประเทศของสหรัฐอเมริกา" ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1275 ต่อท้ายวันที่
ตกลงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ของอเมริกัน เกี่ยวกับ
ปัญหาประเทศไทย

ถ้าหากความต้องการดังกล่าวของเจียงไคเช็คเป็นผลสำเร็จแล้วก็เป็น
ที่น่าหวาดเสียวยิ่งนักสำหรับชาติและราษฎรไทยที่รักชาติ เพราะประเทศไทย
อาจถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนเหนืออยู่ภายใต้การยึดครองของจีน และ
ส่วนที่เหลืออยู่ทางใต้ก็อยู่ภายใต้การยึดครองของอังกฤษ ประเทศไทยก็จะถูก
แยกออกเป็นประเทศไทยเหนือและประเทศไทยใต้ ผู้สนใจเหตุการณ์ของโลก
ย่อมทราบแล้วว่าเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงประเทศที่ถูกสัมพันธมิตรแบ่งเขตยึด

ครองเช่นเกาหลีก็ต้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือ เกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ ฯลฯ

กองบัญชาการเสรีไทยจึงได้ระดมระวิงมิให้ประเทศไทยต้องถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ

กองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งผู้แทนไปเจรจาทางการเมืองกับรัฐบาลจีนเพื่อให้รับรองว่าประชาชนไทยมิใช่เป็นคู่สงครามกับจีน แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับเขตยุทธภูมิจีนนั้นกองบัญชาการเสรีไทยได้พยายามมิให้ยุทธภูมิในประเทศไทยชนตอกองบัญชาการทหารสูงสุดจีนดังกล่าว

ระบบกองทัพจีนต่างกับระบบกองทัพไทยอยู่อย่างหนึ่งคือ กองทัพจีนมีนายทหารฝ่ายอำนาจการเมือง การเจรจาทางทหารที่เกี่ยวกับการเมืองต้องเสนอผ่านนายทหารฝ่ายอำนาจการเมืองวินิจฉัยก่อนถึงจอมทัพจีน นายทหารอังกฤษอเมริกันและเสรีไทยที่ประจำนครจุงกิงก็ทราบดีว่านายทหารผู้ใหญ่จีนฝ่ายอำนาจการเมืองเกี่ยวกับประเทศไทยคือ “นายพลเอกไคลี่ (ไคลี่)” ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าใหญ่ตำรวจลับ (เกสตาโป) ด้วย สายลับก็มักนั่งตักในประเทศไทยชนต่อนายพลไคลี่ นายพลจีนคนนั้นมักลุ่มหลงมากที่ใช้เพื่อหวังจะล่อให้ผู้เจรจาตกลงพรางตามเป้าหมายแห่งการขยายเขตยุทธภูมิจีนสู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ฉะนั้นเสรีไทยจึงใช้ความระมัดระวังเพื่อมิให้ชาติไทยต้องตกหลุมพรางของเขา เรืองนันทนิคคูล สมิธ ผู้แทน โอ.เอส.เอส. ที่เดินทางมาพบผมในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 ก็ได้แจ้งให้ผมทราบถึงกลยุทธ์ต่างๆ ของนายพลจีนคนนั้น ตลอดจนถึงกลยุทธ์ที่นายพลจีนคนนั้นได้วางไว้เพื่อล่อเอาบุคคลสำคัญของรัฐบาลจอมพลพิบูลฯ ไปกักไว้เป็นตัวประกัน

ต่อมาเมื่อพระจักรพรรดิญี่ปุ่นและประชาชนญี่ปุ่นยอมจำนนสัมพันธมิตรในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ผมจึงได้ขอให้นายทหารอเมริกันที่ประจำกองบัญชาการเสรีไทยส่งโทรเลขด่วนมากของผมไปยังรัฐบาล

อเมริกันว่า “ถ้ากองทัพจีนเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในดินแดนส่วนเหนือของไทยแล้ว “ความไม่สงบเรียบร้อยจะเกิดขึ้น”

ต่อมาอีก 18 วัน คือในวันที่ 2 กันยายนนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนได้ออกคำสั่งทั่วไปหมายเลข 1 ให้กำลังทหารญี่ปุ่นทั่วทั้งดินแดนประเทศไทยยอมจำนนต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ (ลอร์ดหลุยส์ เมานท์แบตเตน)

กรณี “เลี้ยวพะ” ที่คนจีนจำพวกหนึ่งได้ก่อกวนที่บริเวณถนนเขาวราชภายหลังสงครามโลกก็เนื่องมาจากคนจีนจำพวกนั้นตั้งความหวังไว้ว่ากองทัพจีนจะยกเข้ามาในประเทศไทยเพื่อ “ให้บทเรียน” แก่ประเทศไทย แต่พวกเขาผิดหวังเพราะเห็นกองทหารอังกฤษของกองบัญชาการฯ เอเชียอาคเนย์ยกเข้ามาในกรุงเทพฯ คนจีนจำนวนนั้นจึงก่อการอาละวาดขึ้น

ขบวนการเสรีไทยได้ร่วมกับสัมพันธมิตรตามสายงานการทหารของสัมพันธมิตร คือกองบัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ (ลอร์ดเมานท์แบตเตน) ซึ่งมุ่งองค์การทหารอเมริกันร่วมปฏิบัติการอยู่ด้วย โดยความเสี่ยสละของเพื่อนเสรีไทยทั้งหลายที่ได้ทำการต่อสู้ญี่ปุ่นตามแผนยุทธศาสตร์ของกองบัญชาการเสรีไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งแห่งยุทธศาสตร์ร่วมกันของกองบัญชาการสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ จึงเป็นคุณูปการสำคัญช่วยให้กองบัญชาการเสรีไทยได้ประสบความสำเร็จในการเจรจาให้ฝ่ายสัมพันธมิตรตกลงว่ากองทัพอังกฤษจะส่งไปยังประเทศไทยภายหลังสงครามนั้นมิใช่เข้าไปยึดครองประเทศไทย หากเข้าไปเพื่อปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น เสร็จแล้วก็ต้องถอนทหารอังกฤษออกจากประเทศไทยโดยเร็ว

ปฏิบัติการด้าน 1 ดังกล่าวมาแล้วนั้นจึงสมานกับปฏิบัติการด้าน 2 ซึ่งจะกล่าวต่อไป

การปฏิบัติด้าน 2

ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรอง

ว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม

และการผ่อนหนักเป็นเบา

กองบัญชาการเสรีไทยมิได้คำนึงเพียงด้านต่อสู้ญี่ปุ่นแต่ด้านเดียวเท่านั้น หากได้ปฏิบัติการอีกด้านหนึ่งประกอบด้วย คือปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม และการปฏิบัติเพื่อให้สัมพันธมิตรผ่อนหนักเป็นเบาในการเรียกร้องค่าเสียหายจากประเทศไทยเพราะเหตุที่รัฐบาลไทยสมัยนั้น ได้ทำความเสียหายแก่สัมพันธมิตร

คุณพระคงได้อ่านเอกสารหลักฐานที่สัมพันธมิตรเปิดเผยภายหลังสงครามบ้างแล้ว และรัฐบาล ส.ร.อ. ได้เปิดเผยเพิ่มเติมเมื่อเหตุการณ์พ.น. 25 ปีแล้ว ส่วนรัฐบาลอังกฤษเปิดเผยเมื่อเหตุการณ์พ.น. 30 ปีแล้ว คุณพระคงได้ทราบว่าการปฏิบัติของเสรีไทยรวมทั้งเสรีไทยหลายคนได้ปฏิบัติการเพื่อให้ ส.ร.อ. กับอังกฤษรับรองความจริงว่าการประกาศสงครามที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นทำต่อประเทศทั้งสองนั้นเป็นโมฆะและฝ่าฝืนต่อเจตนารมณ์ของปวงชนไทย และได้ปฏิบัติการให้รัฐบาลจีนรับรองความจริงว่าการที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นก่อสถานะสงครามต่อจีนเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของประชาชนไทย ความพยายามของกองบัญชาการเสรีไทยและเพื่อนเสรีไทยหลายคน ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติการนั้น ไม่อาจสำเร็จได้ง่าย ๆ อย่างที่คำพังเพยไทยตั้งแต่โบราณกาลเรียกว่า “ไม่ง่ายเหมือนละเลงขนมเบื้องด้วยปาก” เพราะถ้าทำได้ง่าย ๆ เพียงคำพูดเท่านั้นแล้ว ผู้รักชาติที่มีความสามารถในการพูดของประเทศอื่น ๆ ที่รัฐบาลของตนมีสถานะสงครามกับสัมพันธมิตรก็ต้องใช้วิธีดังกล่าวช่วยให้ประเทศของตนหลุดพ้นจากการเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้ง่าย ๆ และเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงก็จะมีประเทศใดตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามเลย อนึ่ง คนไทยส่วนมากก็สังเกตได้ว่าสัมพันธมิตรซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่รัฐบาลของประเทศ

หนึ่งได้ประกาศสงครามหรือก่อสถานะสงครามก็มีใช้คนปัญญาอ่อนที่ยอมรับถือเอาคำพูดง่าย ๆ นั้นว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ฉะนั้นสัมพันธมิตรก็ต้องพิจารณาการปฏิบัติของขบวนการรักชาติแห่งประเทศไทยที่รัฐบาลของประเทศนั้นได้มีสถานะสงครามด้วยว่าได้มีการต่อสู้ศัตรูร่วมกันจริงจึงตามแผนยุทธศาสตร์ของสัมพันธมิตรและมีคุณภาพการแก้สัมพันธมิตรมากน้อยเพียงใดบ้าง

ขบวนการเสรีไทยไม่ได้ใช้วีรเจรจาโดยปากพูดกับสัมพันธมิตรเท่านั้น หากได้มีการปฏิบัติในการต่อสู้ญี่ปุ่นตามแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันของสัมพันธมิตรประกอบด้วย ต่อมาเมื่อสัมพันธมิตรเห็นการกระทำของเสรีไทยว่าปฏิบัติจริงด้วยความซื่อสัตย์ตามแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันและปฏิบัติการเป็นคุณภาพการแก้สัมพันธมิตร สัมพันธมิตรจึงยอมรับว่าการประกาศสงครามและการก่อสถานะสงครามดังกล่าวเป็นโมฆะ แต่ที่ท้วงท้วงของ ส.ร.อ. อังกฤษ จีน ที่ยอมเลิกสถานะสงครามกับประเทศไทยนั้นต่างกัน คือ

1

รัฐบาลแห่งชาติจีนในระยะแรกแห่งมหาสงครามก็แสดงเพียงความไม่พอใจที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นร่วมมือกับญี่ปุ่น แต่ต่อมารัฐบาลไทยนั้นได้มีการปฏิบัติทางสงครามกับจีนดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจีนก็โกรธประเทศไทยยิ่งขึ้น รัฐบาลแห่งชาติจีนถือตนว่าเป็นผู้ใหญ่จึงใช้ธรรมเนียมของจีนโบราณที่จะต้อง “ให้บทเรียน” หรือ “ทำการสั่งสอน” เด็ก คือประเทศไทยที่ไม่เกรงใจผู้ใหญ่ สถานีวิทยุทธจะขายเสียงจิ้งกิ้งของรัฐบาลกลางจีน (เจียงไคเช็ค) ก็ได้คุกคามทำนองดังกล่าวหลายครั้ง และคุกคามหนักยิ่งขึ้นตอนที่รัฐบาลไทยรับรองรัฐบาล “วังจิงไว” ดังที่คุณพระทราบแล้วจากเอกสารหลักฐานที่นายดิเรกชัยนาม ได้อ้างไว้ในหนังสือขอ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2” หน้า 270 มีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“การรับรองรัฐบาลอังกฤษไว้ครั้งรัฐบาลเคียงไคเช็กโกรธมาก เมื่อสงครามสิ้นสุดลงหนังสือพิมพ์ต่างก็เข้าในจุดถึง ถึงกับลงบทความขอให้รัฐบาลไทยทำพิธียอมแพ้เช่นประเทศศัตรูอื่น ๆ และให้จับตัวบุคคลสำคัญ ๆ ในรัฐบาลรวมทั้งจอมพลพิบูลสงครามส่งไปขึ้นศาลอาญากรสงคราม”

(The Chinese in South East Asia ของ Dr. Victor Purcell หน้า 100)

คุณพระจึงทราบแล้วว่า เมื่อทวงท่าของรัฐบาลแห่งชาติจีนซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนรับรองแล้วว่าเป็นรัฐบาลกลางของจีนต้องการ “ให้บทเรียน” หรือ “สั่งสอน” ประเทศไทยขนาดหนักดังกล่าวแล้ว กองบัญชาการเสรีไทยและเพื่อนเสรีไทยซึ่งได้ไปพบเจียงไคเช็กและที่ประจำอยู่ ณ นครจกิงนั้นก็ได้พยายามหาทางผ่อนหนักเป็นเบาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจีนให้คลายความโกรธประเทศไทยเป็นส่วนร่วมที่ได้เป็นศัตรูของจีน

๒

ส่วนอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาที่ถูกรัฐบาลไทยประกาศสงครามและมีการปฏิบัติทางสงครามก็เป็นธรรมดาที่ประเทศใด ๆ ซึ่งถูกเข้าเช่นนั้นจะต้องไม่พอใจ หลักฐานเอกสารของสัมพันธมิตรหลายฉบับที่เปิดเผยก็แสดงถึงความจริงดังกล่าวแล้ว

แต่นำหนักแห่งความไม่พอใจของอังกฤษต่อประเทศไทยต่างกับ ส.ร.อ. ทั้งนี้เพราะผลประโยชน์ของอังกฤษและ ส.ร.อ. เกี่ยวกับประเทศไทย ในกาลสมัยนั้นถูกรบกวนกระทบกระเทือนมากน้อยต่างกัน คือ

สมัยก่อนสงครามโลกอังกฤษเป็นเจ้าของอาณานิคมแห่งสหภาพหลายและสหภาพพม่า (รวมทั้งสหพันธรัฐฉาน) อาณานิคมดังกล่าวถูกรุกรานโดยญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพ และรัฐบาลไทยในระหว่างสงครามได้มีส่วนในการนั้นด้วย เช่นการยกกองทัพไปยึดครองรัฐเซียงตุง เมืองพาน ฯลฯ และ

การเอาไพร่บุรี ปลิศ กลันตัน ตรังกาน มาอยู่ใต้ปกครองไทย อังกฤษเป็นประเทศทุนนิยมใหญ่ที่กุมเศรษฐกิจของไทยไว้ เช่น มีธนาคารอังกฤษ ๓ ธนาคาร มีสัมปทานป่าไม้สักหลายแห่ง มีสัมปทานเหมืองแร่หลายแห่ง มีการค้าการเดินเรือและวิสาหกิจมากมาย ฯลฯ ฉะนั้นอังกฤษจึงไม่พอใจมากที่ตนได้รับความเสียหายจากการกระทำของรัฐบาลไทยสมัยนั้น แม้ลอร์ดเมานท์แบตเตนผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรได้ยอมรับรองขบวนการเสรีไทยที่ให้ความร่วมมือในการรบญี่ปุ่นก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่อังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายการเมืองและการเศรษฐกิจก็พยายามที่จะให้รัฐบาลอังกฤษถือว่าสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับอังกฤษคงมีอยู่ ประเทศไทยจึงจะต้องตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม กองบัญชาการเสรีไทยได้เจรจาและส่งเพื่อนเสรีไทยหลายคนและหลายชุดไปเจรจากับอังกฤษหลายครั้ง แต่ฝ่ายอังกฤษก็รื้อรอยโดยไม่รับรองให้แน่ชัดลงไปว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่อบริเตนใหญ่ นั้นเป็นโมฆะ

๓

ส่วน ส.ร.อ. สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีผลประโยชน์มากในประเทศอื่น เช่น ส.ร.อ. เป็นเจ้าอาณานิคมฟิลิปปินส์ และ ส.ร.อ. มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากในประเทศจีน เช่น ธนาคารอเมริกันใหญ่ ๆ มีสาขาตั้งอยู่ในประเทศจีน วิสาหกิจการค้าการเดินเรือของอเมริกันก็มีมากมายในประเทศจีน ฯลฯ ฉะนั้นคนจีนจึงมีความคิดถูกต้องตามทฤษฎีของจีนแล้วว่า สมัยนั้น ส.ร.อ. เป็นประเทศนายทุนใหญ่ประเทศหนึ่งในประเทศจีน แต่สมัยเดียวกันนั้น ส.ร.อ. มีผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจน้อยมากในประเทศไทยเมื่อเทียบส่วนกับที่ ส.ร.อ. มีในประเทศจีนและเมื่อเทียบส่วนกับอังกฤษที่มีในประเทศไทย เช่น ส.ร.อ. มิได้มีสาขาธนาคารอเมริกันในประเทศไทย ส.ร.อ. มิได้มีบริษัทการค้าเล็ก ๆ อยู่บริษัทเดียวดังที่คณะพระอั้งถึงแล้ว เพราะเหตุที่ ส.ร.อ. สมัยนั้น มีผลประโยชน์น้อยในประเทศไทย สถานทูตอเมริกันสมัยนั้นจึงมีพนักงานการทูตเพียง ๓ คนเท่านั้นคือ อัครราชทูตกับเลขานุการ ๒ คน บางครั้งก็เหลือเลขานุการคนเดียว ซึ่งคุณพระรู้จัก ฉะนั้นทฤษฎีของคนไทยสมัยนั้น

จึงเห็นตามรูปธรรมที่ประจักษ์ว่า ส.ร.อ. สมัยนี้มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจน้อยในประเทศไทย ต่างกับคนจีนที่มีทรัพย์สินถูกต้องโดยเฉพาะของจีนตามสภาพเฉพาะของจีน แม้กระนั้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลจีนและคนจีนก็ขอความช่วยเหลือ ส.ร.อ. ในการต่อสู้กับซึ่งเป็นศัตรูร่วมกัน รัฐบาลจีนจึงอนุโลมตามความเห็นของรัฐบาลอเมริกันเกี่ยวกับเรื่องประเทศไทย เช่น เรื่องเขตยุทธภุมิ เพราะถ้าประธานาธิบดีไม่ออกคำสั่งหมายเลข ๑ ดังกล่าวแล้ว กองทัพจีนก็จะเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทย

4

ในระหว่างที่อังกฤษรื้อการรับรองว่าประกาศสงครามของรัฐบาลไทยเป็นโมฆะนั้น ส.ร.อ. ได้มีนโยบายเกี่ยวกับประเทศไทยที่แจ้งต่อรองผู้อำนวยการสำนักงานบริการยุทธศาสตร์โดยจดหมายของ มร.คอร์ดลีย์ ฮัลล์ ฉบับเลขที่ 892.01/32 ลงวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1943 (พ.ศ. 2486) ซึ่งกล่าวถึงนโยบายของอเมริกันไว้ดังต่อไปนี้

892.01/32

The Secretary of State to the Deputy Director of the Office of Strategic Services (*Goodfellow*)
Washington, August 26, 1943

My Dear Colonel Goodfellow: In reply to your oral inquiry of August 4 relating to possible American operations conducted in connection with a Free Thai movement, the position of the Department of State is as follows:

The United States recognizes Thailand as an independent state which is now under the military occupation of Japan. This Government does not recognize the Thai Government as it is now constituted; but this Government has refrained from declaring war on Thailand, has continued to recognize as "Minister of Thailand" the Thai Minister in Washington who has denounced his Government's cooperation with Japan, and has sympathetically regarded a Free Thai movement in which he is prominent.

The Government of the United States looks forward to the reestablishment of Thailand's independence as quickly as possible. Available information indicates that there remain in the present Thai Government a number of officials who opposed the capitulation of that Government to Japanese pressure. It is understood that Luang Pradist Manudharm (known also as Nai Pridi Bhanomyong), a member of the Council of Regents, is one of these officials and that he has participated prominently in a secret movement which aims to restore the Government as it was constituted prior to the Japanese invasion.

In the light of this understanding Luang Pradist Manudharm is presumed by the Government of the United States to represent a continuity in the Government of Thailand as it was constituted prior to the defection of the Thai Prime Minister to the Japanese at the time of The Japanese invasion and to be one of the outstanding leaders in the movement for Thai independence. Accordingly, until this Government has indications to the contrary from the Thai people, it feels warranted, without in any way committing itself in respect to the future, in regarding Luang Pradist as one of the leading representatives in Thailand of the Thai nation.

The attitude of this Government, as above outlined, is a provisional position pending a free expression of the wishes of the Thai people following the liberation of Thailand by United Nations forces. The efforts of the Government of the United States are and should be limited to assisting the Thai people to restore a native regime capable of discharging its responsibilities and free from foreign control. The final choice of the leaders of such a government is a matter for the Thai people alone to decide.

It is believed that this will give you information you wished.

Sincerely yours,
Cordell Hull.

แปลเป็นภาษาไทย

ที่ 892.01/32

จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ถึงรองผู้อำนวยการสำนักงานยุทธศาสตร์ (กูดเฟลโลว์)

วอชิงตัน, 26 สิงหาคม 1943

NO 2.01/32

The Secretary of State to the Deputy Director of the Office of Strategic Services (Goodfellow)

WASHINGTON, August 26, 1943.

MR DEAN COLONEL GOODFELLOW: In reply to your oral inquiry of August 1 relating to possible American operations conducted in connection with a Free Thai movement, the position of the Department of State is as follows:

The United States recognizes Thailand as an independent state which is now under the military occupation of Japan. This Government does not recognize the Thai Government as it is now constituted; but this Government has refrained from declaring war on Thailand, has continued to recognize as "Minister of Thailand" the Thai Minister in Washington who has denounced his Government's cooperation with Japan, and has sympathetically regarded a Free Thai movement in which he is prominent.

The Government of the United States looks forward to the re-establishment of Thailand's independence as quickly as possible. Available information indicates that there remain in the present Thai Government a number of officials who opposed the capitulation of that Government to Japanese pressure. It is understood that Luang Pradist Manudharm (known also as Nai Pridi Bhanomyong), a member of the Council of Regents, is one of these officials and that he has participated prominently in a secret movement which aims to restore the Government as it was constituted prior to the Japanese invasion.

In the light of this understanding Luang Pradist Manudharm is presumed by the Government of the United States to represent a continuity in the Government of Thailand as it was constituted prior to the defection of the Thai Prime Minister to the Japanese at the time of the Japanese invasion and to be one of the outstanding leaders in the movement for Thai independence. Accordingly, until this Government has indications to the contrary from the Thai people, it feels warranted, without in any way committing itself in respect to the future, in regarding Luang Pradist as one of the leading representatives in Thailand of the Thai nation.

The attitude of this Government, as above outlined, is a provisional position pending a free expression of the wishes of the Thai people following the liberation of Thailand by United Nations forces. The efforts of the Government of the United States are and should be limited to assisting the Thai people to restore a native regime capable of discharging its responsibilities and free from foreign control. The final choice of the leaders of such a government is a matter for the Thai people alone to decide.

It is believed that this will give you the information you wished.
Sincerely yours,
CONNELL HULL

พันเอก กุดเฟลโลว์ที่รัก ในการแถลงตอบข้อถามของท่านด้วยวาจา เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม เกี่ยวกับปฏิบัติการอันพึงเป็นไปได้ของฝ่ายอเมริกันกับ ขบวนการเสรีไทยนั้น กระทรวงการต่างประเทศมีแจ้งหน้าที่ของตนดังต่อไปนี้

สหรัฐอเมริกาถือว่าประเทศไทยว่าเป็นรัฐเอกราชที่มั่นคงอยู่ภายใต้ การยึดครองด้วยกำลังทหารญี่ปุ่น รัฐบาล (สหรัฐอเมริกา) ไม่รับรองรัฐบาล ไทยที่ประกอบอยู่ในปัจจุบัน (รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม) แต่รัฐบาล (สหรัฐอเมริกา) ยืนยันการประกาศสงครามต่อประเทศไทยไว้ และคงรับรอง "อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน" เป็น "อัครราชทูตของประเทศไทย" ต่อไป อัครราชทูต (ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช) ได้ประณามความร่วมมือของ รัฐบาลไทยกับญี่ปุ่น และ (สหรัฐ) ด้สนับสนุนด้วยความเห็นอกเห็นใจต่อขบวนการ เสรีไทยซึ่งอัครราชทูตคนนั้น (ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช) เป็นบุคคลสำคัญ

รัฐบาลสหรัฐอเมริกามองไปข้างหน้าถึง การที่จะสถาปนาเอกราช ของประเทศไทยโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จากข่าวสารต่างๆ ที่ได้รับ แสดงให้เห็นว่าในรัฐบาลไทยปัจจุบันก็ยังมีข้าราชการส่วนหนึ่งทศคึกคักไม่ เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลไทยยอมจำนนต่อการกดขี่ของฝ่ายญี่ปุ่น เป็นที่ ทราบกันดีว่าในบรรดาข้าราชการดังกล่าวนี้มี หลวงประดิษฐมนูธรรม (หรือที่รู้จักกันในนาม นายปรีดี พนมยงค์) ผู้สำเร็จในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระ องค์รวมอยู่ด้วยคนหนึ่ง และยังได้ทราบต่อไปอีกว่าผู้ใดมีส่วนอย่างสำคัญร่วม มือในขบวนการลับที่มจัดประสงค์เพื่อพบนบนขงรัฐบาลไทยที่เคยเป็นอยู่ก่อน หน้าการรุกรานของญี่ปุ่น

ด้วยความกระจำแจ้งเช่นนี้ รัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาจึงถือว่าหลวง ประดิษฐมนูธรรมเป็นตัวแทนแห่งการสืบต่อของรัฐบาลแห่งประเทศไทยตามที่ เป็นอยู่ก่อนหน้าให้นายกรัฐมนตรีไทยสมัยนั้น (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) จะไป เข้ากับฝ่ายญี่ปุ่นในตอนต้นๆ และยอมรับว่า (หลวงประดิษฐ์) เป็นผู้นำ คนสำคัญในขบวนการเพื่อเอกราชของชาติไทย ด้วยเหตุนี้ทราบเท่าที่รัฐบาล (สหรัฐอเมริกา) มิได้รับแจ้งการตรงข้ามจากประชาชนไทย จึงเป็นประกัน

ได้โดยไม่ว่างจากที่รัฐบาลส.ร.อ. ในอนาคตในการถือว่าหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้แทน
ชื่อนักดนตรีของประชาชนไทยในประเทศไทย

ท่าทีของรัฐบาล (สหรัฐอเมริกา) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็น
ท่าทีที่วิเคราะหระหว่างการศึกษาอย่างเสรีแห่งความปรารถนาของประชาชน
ไทย ภายหลังจากกองกำลังแห่งสหประชาชาติได้ทำการปลดแอกประเทศไทย
แล้ว ความพยายามของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่เป็นอยู่และที่พึงเป็นจะจำกัด
เพียงแต่การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยในการสถาปนารัฐบาลของ
ประเทศตนที่สามารถดำเนินความรับผิดชอบของตนและเป็นอิสระจากการควบคุม
ของต่างชาติ ส่วนการคัดเลือกผู้นำของรัฐบาลในบั้นปลายนั้นเป็นเรื่องที่
ประชาชนไทยเท่านั้นจะเป็นผู้วินิจฉัย

เป็นที่พอใจว่าความกระตือรือร้นจะให้ความกระจ่างแก่ท่านได้ตามต้องการ

ด้วยความซื่อสัตย์ต่อท่าน
(ลงนาม) คอรัเตลล์ ยัลด์
(ร.ม.ต. ว่าการต่างประเทศ)

ข้อสังเกต

รัฐบาลอเมริกันได้ใช้วิธีประดงผ่าเส้นผมออกเป็น 2 ซีก โดยถือว่า
ประเทศไทยมี 2 รัฐบาล คือรัฐบาลที่ประกอบขึ้นก่อนญี่ปุ่นรุกกรานซึ่งรัฐบาล
อเมริกันถือว่ายังคงมีอยู่ โดยถือว่าผมเป็นตัวแทนดำเนินต่อไป (Continuity)
ของรัฐบาลนั้นซึ่งรัฐบาลอเมริกันรับรอง ส่วนอีกรัฐบาลหนึ่งซึ่งประกอบ
ขึ้นภายหลังญี่ปุ่นรุกกรานโดยมีจอมพลพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นรัฐบาลอเมริกัน
ไม่รับรอง

140.0011 Pacific War/1193: Telegram

The Chargé in Switzerland (Huddle) to the Secretary of State

BERN, February 2, 1942.
[Received February 2—S: 10 a. m.]

350. Department's 246, January 28. Swiss Foreign Office note
January 31 communicates following telegram from Swiss Consul
Bangkok.

"Ministry Foreign Affairs notified Consulate by letter 25th Janu-
ary: By royal command a declaration of war on Great Britain and
the United States of America has been made as from noon of 25th
January 2485 B. E. ."

HUDDLE.

ภาพถ่ายสำเนาโทรเลขจากกงสุลสวิสประจำกรุงเทพฯ
ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

ปัญหาจึงมีว่า วิธีการของรัฐบาลอเมริกันที่เป็นประวัติการณ์ครั้งแรก
ในโลกเช่นนี้จะถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่

ผู้ที่สนใจกฎหมายระหว่างประเทศและระเบียบการปฏิบัติในทางการ
ทูตย่อมทราบว่ถ้ารัฐทูตนั้นรัฐบาลของตนแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนประจำประมุข
ของอีกประเทศหนึ่ง มิใช่ตั้งให้เป็นตัวแทนประจำนายกรัฐมนตรีของอีกประ
เทศหนึ่ง อัครราชทูตอเมริกันก็โดยนิตินัยของประธานาธิบดีคณะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์พระประมุขของประเทศไทย และเมื่อรัฐบาลอเมริกันถือว่า
ผมเป็นผู้ดำเนินต่อไปของรัฐบาลที่ประกอบขึ้นก่อนญี่ปุ่นรุกกราน ความสัมพันธ์
ทางไมตรีกับประเทศไทยจึงคงมีอยู่ แต่ปัญหาที่มีต่อไปอีกว่าผู้สำเร็จราช
การฯ มี 3 คนประกอบเป็น "คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์" ผมคน
เดียวไม่มีสิทธิทำการแทน "คณะ" ได้ แต่ปัญหาที่หนักหน่วงไปภายหลังที่
สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2487 แต่งตั้งให้ผมคน
เดียวเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

๕

แม้ว่ารัฐบาลอเมริกันได้มีนโยบายต่อประเทศไทยดังกล่าวในข้อ ๓ ก็ดี แต่รัฐบาลอเมริกันก็ได้ยอมให้ฝ่ายไทยได้ประโยชน์จากการนั้นง่าย ๆ โดยไม่ต้องมีการต่อสู้กันต่อไปอีก โดยรัฐบาลอเมริกันได้ติดต่อมายังกองบัญชาการเสรีไทยที่จะให้กับการปฏิบัติต่อสู้กันตามแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันของสัมพันธมิตรให้มากยิ่งขึ้น

กองบัญชาการเสรีไทยได้ต้อนรับเสรีไทยจาก ส.ร.อ. และจากอังกฤษ ที่ได้รับการอบรมการทหารจาก ๒ ประเทศนั้นเข้าร่วมงานต่อสู้กัน กองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งเสรีไทยจากภายในประเทศออกไปฝึกฝนการทหาร ณ อินเดียและลังกาเสร็จแล้วกลับมาปฏิบัติการณ์ในหน่วยต่างๆ ภายในประเทศไทย ฝ่ายอเมริกันและอังกฤษก็ได้ส่งนายทหารของประเทศทั้งสองมาเป็นตัวแทนของเขาประจำกองบัญชาการเสรีไทยจำนวนหนึ่งและมาช่วยฝึกฝนพลพรรคไทยหลายหน่วยในประเทศไทย ฝ่ายกองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งนายทหารบก นายทหารอากาศไปประจำกองบัญชาการภาคอาเซียมและได้ส่งนายทหารเรือไปประจำกรุงวอชิงตัน

นายทหารสัมพันธมิตรได้เห็นสมรรถภาพแห่งการต่อสู้กันของ กองบัญชาการเสรีไทยแล้วจึงรายงานไปยังรัฐบาลของตนเป็นระยะๆ ไป มีข้อ ฝ่ายกองบัญชาการฯ สัมพันธมิตรเป็นคนบัญญัติอันที่เชื่อง่าย ๆ ว่าองค์การใด โฆษณาว่าได้นำมวลชนต่อสู้กันแล้วก็เป็นการเพียงพอ หากกองบัญชาการฯ สัมพันธมิตรต้องพิสูจน์จากรูปแบบแท้จริงให้แน่นอนแล้วจึงจะเชื่อ

ก่อนที่ประธานาธิบดีรูสเวลท์จะเดินทางไปประชุมร่วมกับ มร. เชอริลด์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ และจอมพลสตาลินที่นครยัลตา (Yalta ตั้งอยู่ที่แหลมไครเมียของสหภาพโซเวียต) ในต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) นั้น ท่านมีบัญชาให้กรมกิจการปาซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้แห่งกระทรวงการต่างประเทศจัดทำบันทึก เพื่อท่านอาจใช้ในการสนทนากับ มร. เชอริลด์ และจอมพลสตาลินเกี่ยวกับสถานการณ์ภายในของประเทศไทย ปรากฏความ

ตามหนังสือของรัฐบาลอเมริกันชื่อ Foreign Relations of The United States ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1242-1244 ดังต่อไปนี้

892.01/1-1345

Memorandum Prepared in the Division of Southwest Pacific Affairs.

Washington, January 13, 1945

Memorandum for the President
(for possible use in discussion with Mr. Churchill and Marshal Stalin)

Subject: Future Status of Thailand

British policies towards Thailand are divergent from ours. The British regard Thailand as an enemy and it is their view:

1. That Thailand's postwar independence should be conditioned on its acceptance of "special arrangements for security or economic collaboration . . . . within an international system."
2. That the peninsula of Thailand from Malaya to about 12° north latitude should be considered a vital strategic area and its defense under international security arrangements be undertaken by a protecting power or by an international consortium. This is reported to be the opinion of Mr. Churchill. Such action might substantially impair Thai administrative rights in the area.
3. That actual military government will not be needed, except perhaps in combat zones. However, they believe that an Allied Control Commission should be established in Thailand, which should be continued for some time.
4. That they should not deal at the present time with any Thai Government.

In contrast, we do not regard Thailand as an enemy but as an enemy occupied country. We recognize the Thai Minister in Washington as "Minister of Thailand" with a status similar to that of the Danish Minister. We favor a free, independent Thailand, with sovereignty unimpaired and ruled by a government of its own choosing. Thailand is the one country in Southeast Asia which was still independent before the war. We believe that it would be prejudicial to American interests throughout the Far East if, as the outcome of the war in which we will have had the major part in defeating Japanese aggression, Thailand should be deprived of any of its prewar territory or should have its independent status impaired. The history of European pressure on

Thailand and of European acquisition of territory in Southeast Asia is vivid in Asiatic memories. This Government cannot afford to share responsibility in any way for a continuance towards Thailand of prewar imperialism in any guise.

Within Thailand, the administration which first yielded to Japan and which was notoriously collaborationist has been replaced by an administration largely controlled by Pradist, present Regent, most respected of Thai leaders and opponent of Japan from the first. American contact has been established with Pradist who is actively siding Allied intelligence work and who has expressed his desire that Thailand enter the war against Japan and that the Thai army fight by the side of the Allied.

It is the view of the Department that an effort should be made to persuade the British to alter their plans so that they are not inconsistent with our own. It is believed that if Thailand joins in the war against Japan she should be treated as a liberated country and her government be recognized, at least provisionally. Although there are disadvantages from a political viewpoint in having American troops, except where militarily essential, participate in the recovery of European colonial areas, there would be advantages from a political viewpoint in having American troops under independent American command responsible for the liberation of Thailand, rather than having Thailand occupied as enemy territory by British forces. Whether or not American forces should be used in Thailand, however, is a question which would presumably be decided in the light of over or strategic considerations.

Attached is a brief memorandum regarding the Regent Pradist.

แปลเป็นภาษาไทย

เลขที่ 892.01/1-1845

บันทึกจัดทำโดยกรมกิจการป้าพิชิตตะวันตกเฉียงใต้

วอชิงตัน, 13 มกราคม 1945

บันทึกเพื่อประธานาธิบดี

(เพื่ออาจใช้ในการสนทนากับ มร. เชปป์ฮิลล์และจอมพลสตาลิน)

เรื่อง : สถานภาพภายนอกของประเทศไทย

นโยบายบริติชเกี่ยวกับประเทศไทยนั้นต่างกับของเรา บริติชถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู นั่นเป็นธรรมชาติของเขา คือ

1. ความเป็นเอกราชของไทยภายหลังสงครามจะต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ (ประเทศไทย) จะยอมรับให้ "ข้อตกลงพิเศษเพื่อความปลอดภัยมั่นคงหรือการร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในระบบระหว่างประเทศ"

2. แพลมไทยเห็นอมาลาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ต้นขบวนการ 12 จะต้องถือว่าเป็นบริเวณยุทธศาสตร์ที่จำเป็น และการป้องกันภายใต้ข้อตกลงความปลอดภัยมั่นคงระหว่างประเทศจะต้องดำเนินโดยมหาอำนาจอารักขา หรือโดยองค์การร่วมระหว่างประเทศ เรื่องนี้มีรายงานว่าเห็นความเห็นของเชปป์ฮิลล์ การปฏิบัติดังนี้ขัดขวางต่อสิทธิของระบบปกครองไทยในบริเวณนั้น

3. รัฐบาลทหารปัจจุบันนี้ไม่มีความจำเป็น ยกเว้นบางทีในเขตการรบ อย่างไรก็ตาม เขาเชื่อว่าคณะกรรมการควบคุมของสัมพันธมิตรจะตั้งขึ้นในประเทศไทย ซึ่งจะดำเนินต่อไประยะเวลาหนึ่ง

4. พวกเขาจะไม่ติดต่อบริติชกับรัฐบาลไทยใดๆ

ในทางตรงกันข้าม เราได้ถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู แต่เป็นประเทศที่ถูกยึดครองโดยศัตรู เรารับรองอำนาจอธิปไตยของประเทศไทยในกรุงวอชิงตันเป็น "อัครราชทูตแห่งประเทศไทย" ฐานะเหมือนกับอัครราชทูตเคนมารัก เราใคร่ให้มีประเทศไทยที่เบนเอกราชและมีเสรีภาพ พร้อมด้วยอธิปไตยที่ไม่ถูกบั่นทอน และปกครองโดยรัฐบาลที่เลือกโดยตนเอง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ซึ่งประเทศเอกราชอยู่ก่อนสงคราม เราเชื่อว่าผลประโยชน์ของอเมริกันจะเสียหายถ้าเอเชียอาคเนย์แห่งสงครามจะอุบัติ ซึ่งเราจะมีภาระส่วนใหญ่ในการทำให้การรุกรานของญี่ปุ่นพ่ายแพ้ (ถ้า) ประเทศไทยไม่มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งของตนที่มิไว้เมื่อก่อนสงคราม หรือฐานะของประเทศไทยจะถูกบั่นทอน ประวัติศาสตร์แห่งการที่ชาวยุโรปมีบังคับกับประเทศไทยและชาวยุโรปได้ยึดเอาดินแดนแห่งเอเชียอาคเนย์นั้นยังอยู่ในความทรงจำของชาวเอเชีย รัฐบาล (ส.ร.อ.) ไม่อาจมีส่วนรับผิดชอบด้วยไม่ว่าในทางใด ๆ ที่จะดำเนินต่อประเทศไทยโดยระบบจักรวรรดินิยมในรูปแบบอย่างใด ๆ ทั้งสิ้น

100-111-1111

Memorandum Prepared in the Division of Southwest Pacific Affairs

WASHINGTON, January 18, 1945.

MEMORANDUM FOR THE PRESIDENT
(for possible use in discussion with Mr.
Churchill and Marshal Stalin)

Subject: Future Status of Thailand.

British policies towards Thailand are divergent from ours. The British regard Thailand as an enemy and it is their view:

1. That Thailand's postwar independence should be conditioned on its acceptance of "special arrangements for security or economic collaboration . . . within an international system".
2. That the peninsula of Thailand from Malaya to about 12° north latitude should be considered a vital strategic area and its defense under international security arrangements be undertaken by a protecting power or by an international consortium. This is reported to be the opinion of Mr. Churchill. Such action might substantially impair Thai administrative rights in the area.
3. That actual military government will not be needed, except perhaps in combat zones. However, they believe that an Allied Control Commission should be established in Thailand, which should be continued for some time.
4. That they should not deal at the present time with any Thai Government.

In contrast, we do not regard Thailand as an enemy but as an enemy-occupied country. We recognize the Thai Minister in Washington as "Minister of Thailand" with a status similar to that of the Dutch Minister. We favor a free, independent Thailand, with sovereignty unimpaired, and ruled by a government of its own choosing. Thailand is the one country in Southeast Asia which was still independent before the war. We believe that it would be prejudicial to American interests throughout the Far East if, as the outcome of

ภาพถ่ายสำเนานักช่วยจำสำหรับที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา
จะใช้ในการพบปะอภิปรายกับ มร. เชอซซิลด์ และจอมพลสตาลิน

the war in which we will have had the major part in defeating Japanese aggression, Thailand should be deprived of any of its prewar territory or should have its independent status impaired. The history of European pressure on Thailand and of European acquisition of territory in Southeast Asia is vivid in Asiatic memories. This Government cannot afford to share responsibility in any way for a continuance towards Thailand of prewar imperialism in any guise.

Within Thailand, the administration which first yielded to Japan and which was notoriously collaborationist has been replaced by an administration largely controlled by Pradist, present Regent, most respected of Thai leaders and opponent of Japan from the first. American contact has been established with Pradist who is actively aiding Allied intelligence work and who has expressed his desire that Thailand enter the war against Japan and that the Thai army fight by the side of the Allies.

It is the view of the Department that an effort should be made to persuade the British to alter their plans so that they are not inconsistent with our own. It is believed that if Thailand joins in the war against Japan she should be treated as a liberated country and her government be recognized, at least provisionally. Although there are disadvantages from a political viewpoint in having American troops, except where militarily essential, participate in the recovery of European colonial areas, there would be advantages from a political viewpoint in having American troops under independent American command responsible for the liberation of Thailand, rather than having Thailand occupied as enemy territory by British forces. Whether or not American forces should be used in Thailand, however is a question which would presumably be decided in the light of over all strategic considerations.

Attached is a brief memorandum regarding the Regent Pradist

ภาพถ่ายสำเนานักช่วยจำฉบับเดียวกับที่พิมพ์ไว้ในหน้า 84 ซึ่งเป็นตอนต้น
แต่ในหน้า 85 เป็นตอนครึ่งหลังแห่งบันทึกดังกล่าวนี้

ภายในประเทศไทย ระบบปกครอง (รัฐบาลพิบูลฯ) ซึ่งเดิมยอม
 จำนวนญี่ปุ่นและต่อมาร่วมมือ (กับญี่ปุ่น) อันเป็นที่รักกันกระฉ่อนทั่วไปนั้น
 ได้ถูกเปลี่ยนโดยระบบปกครอง (รัฐบาลคงฯ) ซึ่งส่วนใหญ่คุมโดย
 ประดิษฐ์ฯ ผู้สำเร็จราชการปัจจุบันที่ได้รับการนับถือที่สุดของบรรดาผู้นำ
 ไทย และเป็นผู้ต่อต้านญี่ปุ่นมาตั้งแต่ต้น อเมริกันได้ติดต่อกับประดิษฐ์ฯ
 ซึ่งเป็นผู้ช่วยสัมพันธ์มิตรอย่างจริงจังในงานข่าวและเป็นผู้ที่แสดงความ
 ปรารถนาให้ประเทศไทยเข้าสงครามต่อสู้ญี่ปุ่น และให้กองทัพไทยทำการ
 รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับสัมพันธมิตร

เป็นพระศนะของกระทรวงการต่างประเทศ (ส.ร.อ.) ที่ต้องให้
 ความอดสาหัสพยายามจงใจให้บริติชเปลี่ยนแผนการของพวกเขาเพื่อมิให้ขัด
 ต่อเรา เป็นที่เชื่อว่าถ้าประเทศไทยเข้าร่วมสงครามต่อสู้ญี่ปุ่นประเทศไทยก็จะ
 ได้รับการปฏิบัติอย่างประเทศที่รับการก้อิสระภาพ และรัฐบาลของเขาก็จะ
 ได้รับการรับรองอย่างน้อยก็เป็นการชั่วคราว แม้ว่าจะเป็นภาระเสียประโยชน์
 จากพระศนะการเมืองในการที่กองทัพเรืออเมริกัน นอกจากจำเป็นทางทหาร
 ในการร่วมยึดบริเวณอาณาเขตของชายฝั่งยุโรปกลับคืน แต่จะเป็นประโยชน์
 จากพระศนะการเมืองในการที่กองทัพเรืออเมริกันภายใต้การบัญชาการอิสระ
 ของอเมริกัน รับผิดชอบในการก้อิสระภาพของประเทศไทยยิ่งกว่าที่จะให้ประ
 เทศไทยถูกยึดครองดินแดนโดยกำลังทหารบริติช อย่างไรก็ตาม การจะให้
 กำลังทหารอเมริกันหรือไม่ในประเทศไทยนั้นเป็นปัญหาที่อนันต์ว่า จะช้ขาด
 ความกระฉ่างแจ้งแห่งการพิจารณาทางยุทธศาสตร์ทั้งปวง

ได้แนบบันทึกย่อเกี่ยวกับผู้สำเร็จราชการประดิษฐ์มาด้วย

6

แม้ว่าประธานาธิบดีรูสเวลท์มีปรารถนาดีต่อประเทศไทยดังกล่าวใน
 ข้อ 4 แลวนั้นก็ดี แต่ฝ่ายอเมริกันก็ยังมปัญหาเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อหลายประ
 การซึ่งจะต้องเจรจากับกองบัญชาการเสรีไทยเพื่อที่สถานะสงครามระหว่างไทย

กับ ส.ร.อ. จะได้สิ้นสุดลงโดยราบรื่น ฝ่ายอเมริกันปรารถนาได้บุคคลที่ทราบ
 สถานการณ์ภายในประเทศไทยระหว่างสงครามเป็นตัวแทนขบวนการเสรีไทย
 เดินทางไปชี้แจงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมาจากสภาพก่อนสงครามนั้น
 ให้ถูกต้องซึ่งจะช่วยให้การเจรจาวิธีปฏิบัติที่ค้างอยู่กับ ส.ร.อ. และที่ ส.ร.อ.
 จะช่วยเจรจากับอังกฤษนั้นดำเนินไปสะดวกขึ้น ผมจึงได้ส่งเสรีไทยหลายคน
 จากประเทศไทยไปปฏิบัติการณ์ร่วมกับสถานทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ครั้นต่อ
 มาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 ผมเห็นว่าคุณพระกับคุณหลวงสุขุมฯ ซึ่ง
 ขณะนั้นเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ทราบสถานการณ์ในประเทศหลายด้านอย่างกว้าง
 ขวาง ทั้งเป็นผู้ที่คุ้นเคยสนิทสนมกับอัครราชทูตและเลขาธิการสถานทูต
 อเมริกันในกรุงเทพฯ รวมทั้งชาวอเมริกันหลายคนที่เคยอยู่กรุงเทพฯ มาก่อน
 สงคราม คณะทูตและชาวอเมริกันเหล่านั้นได้กลับไป ส.ร.อ. โดยการแลกเปลี่ยน
 เชลยระหว่างไทยกับอเมริกา คุณพระกับคุณหลวงสุขุมฯ จึงมีคุณสมบัติ
 เหมาะสมที่จะเพิ่มกำลังฝ่ายไทยในการเจรจากับ ส.ร.อ. คือ *ประการที่ 1* ใน
 การแก้ไขสถานะสงครามและการผ่อนหนักเป็นเบา และ *ประการที่ 2* ติดต่อกับ
 หน่วยงานที่จะบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศที่จะต้องประสบภัยสงคราม คุณ
 พระและคุณหลวงสุขุมฯ ซึ่งมีจิตใจรักชาติเต็มเปี่ยมก็ได้รับโอกาสเดินทางไป
 ปฏิบัติการตามทศกอบัญชาการฯ ได้มอบหมายภารกิจ 2 ประการนั้น

ระหว่างตระเตรียมที่จะให้คุณพระกับคุณหลวงฯ เดินทางไปพร้อมกับ
 เสรีไทยอีก 5 คน กำลังพลพรรคเสรีไทยที่ได้รับความช่วยเหลือทางอาวุธ
 ยุทโธปกรณ์จากฝ่ายสัมพันธมิตรก็ได้ขยายกว้างขวางมากขึ้นถึงชนที่ญี่ปุ่นอาจ
 ลงมือทำการโจมตีก่อน ผมกับสมาชิกส่วนมากในกองบัญชาการเสรีไทยเห็นว่า
 ถ้ากองกำลังเสรีไทยต้องพรางตัวอยู่แต่ตามเดี่ยวดำเนินตามคำขอของฝ่ายสัมพันธมิตร
 แล้วยังจะเสียเปรียบฝ่ายญี่ปุ่น เราจึงเห็นว่ากำลังของฝ่ายเสรีไทยควรเป็นฝ่าย
 ริเริ่มโจมตีญี่ปุ่นก่อน แต่ถ้าทำดังกล่าวก็เป็นการขัดต่อคำขอของสัมพันธมิตร

มิตรให้เรารอคอยการยกพลขึ้นบกของกองทหารสัมพันธมิตร ดังนั้นในวันที่ 21 พฤษภาคม 2488 อันเป็นวันเดียวกันกับที่คุณพระกับคุณหลวงฯ และเสรีไทย ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ผมจึงได้ส่งโทรเลขลับด่วนมาถึง ร.ม.ต. กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันและถึงลอร์ดเมานท์แบตเตนมีข้อความตรงกัน และได้รับคำตอบจาก ร.ม.ต. อเมริกันดังต่อไปนี้

SIAM

740.0011 P.W./5-2948

*Memorandum Prepared in the Department of State
(Washington) May 28, 1945.*

The following message for the Secretary of States from RUTH was received by the Department of States on May 21, 1945.

"Thai Resistance Movement, in all its dealings, has continually adhered to the advice of American representatives not to take any premature action against the enemy. But at this time, I believe the Jap desire to fight can be weakened if the Resistance Movement no longer tries to remain under cover. The Jap will be more quickly forced to surrender unconditionally to the Allies because of the fear of the dissolution of the so-called co-prosperity sphere. Nevertheless, we were advised that the Resistance Movement should attempt to block every effort of the Japs for assistance from Thailand. We have followed this line as closely as possible, but you realize the Japs are becoming more suspicious all the time. Not long ago the Thai Government would not accede to a Jap demand for an additional credit of 100,000,000 bahts. I have been informed by the present government that they will not remain in office if the Japs persist in this matter. In that event, a new government would have to be installed and it would have to take action against the Japs by first ordering void all debts and agreements the Pibul regime had contracted with the Japs, including the treaty on the incorporation of four states in Malaya and Shan States(s) into Thailand, as well as declaration of war against England and the United States. The basis of relation between these two nations and Thailand will to us (have to?) be set up as they were prior to Pearl Harbor.

Before going ahead with this plan I want to keep you advised of the current situation. Although I am positive that the U.S. has good intentions concerning the independence of Thailand and that they have deep regard for the Thais themselves, I believe if the U.S., on the day of the beginning of our action would declare her respect of Thailand's independence and state that she regards Thailand as a member of the United Nations and not as an enemy, it would greatly encourage the Thai people who are already prepared for any sacrifice. I have also advised the Supreme Commander, SEAC, of this whole matter."

The following reply was sent on May 28, 1945:

"Your message to the Secretary is deeply appreciated."

"We understand your desire that Thailand actively oppose the enemy as soon as possible. We are sure you realize, however, that all opposition to our common enemy must be coordinated with the overall strategy against Japan and that it would be unfortunated if the Thai prematurely and before reasonably assured of success should commence overt action which was not integrated with the strategic plan of SACSEA. We hope, therefore, you will continue your endeavors to prevent premature overt action by resistance movement or action which would precipitate taking over of Thai Government by the Japanese. We are confident, you will keep us and the British fully informed should either development become imminent despite your efforts.

"The sincere desire of yourself and the Thai people to repudiate the Pibul declaration of war and agreements is fully understood and appreciated but it is not clear why present government should resign at this time or what compulsion would cause succeeding government to make such repudiation its first act. It would appear that the resistance movement could more effectively accomplish its objectives when emerging from cover by coordinated surprise attack on enemy supplies, communications, forces, and equipment and by seizure of enemy officers, officials, documents and key points. Political acts of repudiation and realignment with the Allies could follow.

"We attach great importance to existence of an effective constitutional Thai Government on Thai soil to work with Allies. We hope that all possible preparations will have been made to forestall seizure or scattering of important pro-Allied personnel so that such government could promptly function in areas free from Japanese, could direct Thai military operations and coordinate them with Allied operations, and could reestablish effective civil government machinery as areas are liberated.

"The United States cannot unilaterally declare another nation a member of the United Nations but it will be happy publicly to reiterate at an appropriate time its respect for Thai independence

and to declare that it has at no time considered Thailand an enemy. We look forward to the day when both our countries can appropriately make public our common cause against our common enemy.

Grew
Acting Secretary of State."

แปลเป็นภาษาไทย

เลขที่ 740.0011 พ.ศ. ๒๔๘๖/๖-2948

บันทึกจัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศ (ส.อ.ร.)
(วอชิงตัน) 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488)

ต่อไปนี้เป็นสำเนาสำหรับ ร.ม.ต. การต่างประเทศจากรัฐ (ปริทัศน์
พจนมยงค์) กระทรวงการต่างประเทศได้รับเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1945

"ขบวนการต่อต้านของไทย ในการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายนั้น ได้ปฏิบัติตามเสมอมาซึ่งคำแนะนำของข้าพเจ้าอเมริกันที่มีให้ปฏิบัติการใด ๆ ในการต่อสู้ศัตรูล้ำหน้าก่อนถึงเวลาอันควร แต่ในขณะนี้ข้าพเจ้าเชื่อว่ากำลังใจของญี่ปุ่นจะลดน้อยลงไป ถ้าขบวนการต่อต้านไม่คงอยู่ในฉากกำบังอีกต่อไป ญี่ปุ่นจะถูกบีบให้ยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขต่อสัมพันธมิตรเร็วขึ้น เพราะความสลายของสิ่งที่เรียกว่าวง โฟบลิษฐ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เราได้ถือตามคำแนะนำว่าขบวนการต่อต้านจะต้องพยายามขัดขวางความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นจะได้จากประเทศไทย เราได้ดำเนินแนวทางนี้อย่างใกล้ชิดที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ แต่ท่านย่อมเห็นได้ว่าญี่ปุ่นได้มีความสงสัย (ขบวนการต่อต้าน) มากยิ่งขึ้นตลอดมา เมื่อไม่นานมานี้รัฐบาลไทย (รัฐบาลควงฯ) ไม่ยอมตามคำขอของญี่ปุ่นที่ขอเครดิตเพิ่มเติมอีก 100,000,000 บาท ข้าพเจ้าได้รับแจ้งจากรัฐบาลปัจจุบันว่าจะไม่อยู่ในตำแหน่งต่อไป ถ้าญี่ปุ่นยืนยันเช่นนั้น รัฐบาลใหม่ก็จะตั้งขึ้นและจะปฏิบัติการต่อสู้ญี่ปุ่น โดยประการแรกประกาศโหมะกรรมซึ่งหนีสันและขัดตกลงที่ระบบพิบูลกับญี่ปุ่น ได้ทำกันไว้ รวมทั้งสนธิสัญญาที่ผนวก 4 รัฐบาลายาและรัฐไทยใหญ่ไว้กับประเทศไทย อีกทั้งการ

ประกาศสงครามต่ออังกฤษและ ส.ร.อ. พื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชาติกับประเทศไทยจะสถาปนาขึ้นตั้งแต่นั้นก่อนเพิร์ลฮาร์เบอร์ (ก่อนญี่ปุ่นรุกราน) ก่อนที่จะดำเนินแผนการนี้ข้าพเจ้าปรารถนาแจ้งให้ท่านทราบถึงสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ แม้ว่าข้าพเจ้าตระหนักว่า ส.ร.อ. มีเจตนาที่เดียวกับเอกราชของประเทศไทยและมีความนับถือประชาชนไทยอย่างสุดซึ้ง ข้าพเจ้าเชื่อว่าในวันที่เราลงมือปฏิบัติการนี้ ส.ร.อ. จะประกาศเคารพความเป็นเอกราชของประเทศไทย และถือว่าประเทศไทยเป็นสมาชิกหนึ่งของสหประชาชาติและไม่ถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมกำลังใจอย่างใหญ่หลวงต่อมวลราษฎรไทยซึ่งเตรียมพร้อมแล้วในการเสียสละใด ๆ ข้าพเจ้าได้แจ้งเรื่องทั้งหมดนี้ไปยังผู้บัญชาการทหารสูงสุดแห่งสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ (หลอกลหลุยส์เมทาแบทเดน) ด้วยแล้ว"

คำตอบของ ส.ร.อ. ส่งเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1945 มีความต่อไป

"ขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่อสำเนาของท่านถึง ร.ม.ต. การต่างประเทศ เราเข้าใจความปรารถนาของท่านที่จะให้ประเทศไทยต่อสู้ศัตรูกฎปฏิบัติทางปฏิบัติโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ เราเชื่อแน่ว่าอย่างไรก็ตามท่านย่อมตระหนักว่า การต่อสู้ศัตรูก่อนหน้าของเราจะต้องสมานกับยุทธศาสตร์ที่พึงใช้ในการต่อสู้ญี่ปุ่น และไม่เป็นผลดีถ้าไทยทำลายหน้าก่อนเวลาอันสมควรและก่อนที่จะมีเหตุผลประกันว่าจะได้ชัยชนะ ถ้าลงมือปฏิบัติการอย่างเปิดเผยที่มีอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ของผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์ ฉะนั้นเราหวังว่าท่านจะใช้ความพยายามต่อไปที่จะป้องกันมิให้เกิดขึ้นโดยการกระทำล่าหน้าก่อนถึงเวลาอันควร โดยขบวนการต่อต้านหรือการปฏิบัติอันเร่งให้ญี่ปุ่นรับยึดรัฐบาลไทย (รัฐบาลควงฯ) เราเชื่อมั่นว่าท่านจะแจ้งให้เราและบริติชทราบบริบูรณ์ ถ้าการขยายตัว (ของสถานการณ์) จะเกิดขึ้นได้ในไม่ช้า โดยสิ้นต่อความพยายามของท่าน

ความปรารถนาจริงใจของท่านและมวลราษฎรไทยในการบอกปิดการประกาศสงครามกับข้อตกลง (กับญี่ปุ่น) ของพิบูลฯ นั้น เป็นสิ่งที่เข้าใจ

802.01/6-2845

The Department of State to the British Embassy

AIDE-MÉMOIRE

The United States Government believes that the basic policies and objectives of the British and American Governments in regard to Thailand are substantially similar: both Governments favor the restoration of the freedom, independence, and sovereignty of Thailand; both Governments agree that the territories acquired by Thailand from Malaya, Burma, and Indochina must be restored; neither Government has any territorial ambitions in Thailand; both Governments are apparently confident of the sincerity of Rattana's desire to align Thailand with the Allies, to drive the Japanese out of Thailand, and to aid in the final defeat of Japan; and both Governments are in accord that it would be unwise under present conditions to recognize a Thai Government-in-exile.

There are several matters, however, on which further discussion would appear desirable in order to assure a common understanding. In view of recent military developments in Southeast Asia and of political developments within Thailand, such discussion is regarded as urgent. These matters are:

1. *Postwar International Arrangements in Regard to Thailand.*

Mr. Eden's communications of September 4 and November 22, 1944¹ referred to postwar international arrangements to which Thailand should agree. This Government believes that at an appropriate time Thailand should be admitted to the United Nations Organization on its pledge to cooperate fully as a sovereign power in all pertinent international arrangements. It believes that it would not be desirable to make acceptance of such arrangements a condition to the restoration of Thailand's independence and sovereignty.

ภาพถ่ายตำนานบันทึกช่วยจำเกี่ยวกับสถานะของประเทศไทย
จากกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาถึงรัฐบาลอังกฤษ

แจ่มแจ้งและมีคุณค่า แต่ยังไม่แจ้งชัดว่าเหตุใดรัฐบาลปัจจุบัน (รัฐบาลควงฯ) จะลาออกขณะนี้ หรือมีการบังคับอย่างใดที่รัฐบาลต่อไปจะถือเอาการบอบกั (ประกาศสงครามและข้อตกลงกับญี่ปุ่น) เป็นการกระทำแรก ย่อมจะเห็นได้ว่าขบวนการต่อต้านจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ได้ดีกว่าเมื่อแสดงตนออกจากฉากนี้ไปแล้ว คือ โดยการสมานใจใจฉับพลันต่อการล่าเหยียด ต่อคมนาคมต่อกองกำลัง ต่อยุทธวิธีปรณของศัตรู และยึดตัวนายทหาร พนักงาน เอกสาร จุดสำคัญของศัตรู การปฏิบัติทางการเมืองเรื่องการบอบกั (ประกาศสงคราม) และการเข้าอยู่ในแนวเดียวกันกับสัมพันธมิตรก็ตามมาภายหลัง

เราถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะมีรัฐบาลไทยตามรัฐธรรมนูญอย่างมีประสิทธิภาพตั้งอยู่บนดินแดนไทย ทำการร่วมมือกับสัมพันธมิตร เราหวังว่าการเตรียมทุกอย่างที่จะเป็นไปได้จะต้องหาข้อในอันที่จะป้องกันการยึดตัวบุคคลสำคัญที่นิยมสัมพันธมิตรหรือกระจายบุคคลสำคัญเหล่านั้น เพื่อว่ารัฐบาลดังกล่าวนี้จะปฏิบัติหน้าที่ได้ทันทีในบริเวณที่เป็นอิสระจากญี่ปุ่นและสามารถส่งทหารไทยปฏิบัติการร่วมมือกับสัมพันธมิตร และฟื้นฟูการสถาปนาโลกกิจการพลเรือนของรัฐบาลในบริเวณที่กู้สภาพแล้ว

สหรัฐไม่อาจประกาศโดยลำพังได้ว่าชาติอื่นชาติใดเป็นสมาชิกสหประชาชาติ แต่จะมีความยินดีประกาศซ้ำอีกโดยเปิดเผยในโอกาสเหมาะสมถึงการเคารพความเป็นเอกราชของชาติไทย และประกาศว่าไม่มีเวลาใดที่สหรัฐถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู เรามองไปยังข้างหน้าถึงวันที่ประเทศของเราทั้งสองจะแสดงเปิดเผยต่อพยานถึงจุดหมายร่วมกันของเราในการต่อสู้ศัตรูร่วมกันของเรา

(ลงนาม) ทรูว์

รักษาการแทน ร.ม.ต. ต่างประเทศ

หมายเหตุ โปรดดูเรื่องสัมพันธมิตรรับประเทศไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
ที่จะกล่าวเพิ่มเติมไว้ในข้อ 17

B

เมื่อรัฐบาลอเมริกันส่งสาส์นฉบับดังกล่าวในข้อ 6 มาซึ่งผมแล้ว รัฐบาลอเมริกันก็ได้ทำบันทึกฉบับลงวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ถึงสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงวอชิงตัน ดังปรากฏความที่ลงพิมพ์ในหนังสือของรัฐบาลอเมริกันชื่อ *Foreign Relations of The United States* ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1272-1275 เพื่อขอให้ฝ่ายอังกฤษพิจารณาปรับปรุงนโยบายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ ส.ร.อ.

ผมขอคัดความตอนต้นแห่งบันทึกนั้นดังต่อไปนี้

892.01/6-2545

The Department of State in the British Embassy

Aide-Memoire

The United States Government believes that the basic policies and objectives of the British and American Governments in regard to Thailand are substantially similar: both Governments favor the restoration of the freedom, independence, and sovereignty of Thailand: both Governments agree that the territories acquired by Thailand from Malaya, Burma, and Indochina must be restored: neither Government has any territorial ambitions in Thailand; both Governments are apparently confident of the sincerity of RUTH's desire to align Thailand with the Allies, to drive the Japanese out of Thailand, and to aid in the final defeat of Japan: and both Governments are in accord that it would be unwise under present conditions in recognize a Thai Government-in-exile.

There are several matters, however, on which further discussion would appear desirable in order to assure a common understanding. In view of recent military developments in Southeast Asia and of political developments within Thailand, such discussion is regarded as urgent. These matters are:

1. Postwar International Arrangements in Regard to Thailand.

Mr. Eden's communications of September 4 and November 22, 1944 referred to postwar international arrangements to which Thailand should agree. This Government believes that at an appropriate time Thailand should be admitted to the United Nations Organization on its pledge to cooperate fully as a sovereign power in all pertinent international arrangements. It believes that it would not be desirable to make acceptance of such arrangements a condition to the restoration of Thailand's independence and sovereignty.

คำแปลภาษาไทย

เอกสารเลขที่ 892.01/6-2545

กระทรวงการต่างประเทศ ส.ร.อ.

ถึงสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ (ประจำกรุงวอชิงตัน)

บันทึกช่วยจำ

รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเชื่อว่านโยบายพื้นฐานและความมุ่งหมายของรัฐบาลบริติชกับอเมริกันเกี่ยวกับประเทศไทยนั้นคล้ายกันในสาระสำคัญ คือ รัฐบาลทั้งสองใคร่ที่จะฟื้นฟูสถาปนาชนชั้นเสรีภาพ เอกภาพ และอธิปไตยของประเทศไทย ทั้งสองรัฐบาลเห็นพ้องต้องกันว่าดินแดนที่ประเทศไทยเอาไปจากมาลายา พม่า และอินโดจีนนั้นจะต้องคืนให้ (อังกฤษและฝรั่งเศส); ไม่มีรัฐบาลใด (ส.ร.อ. หรืออังกฤษ) ต้องการดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศไทย; ทั้งสองรัฐบาลเชื่ออย่างประจักษ์แจ้งต่อความจริงใจแห่งความปรารถนาของรุธ (ปรีดี พนมยงค์) ในการให้ประเทศไทยเข้าอยู่ในแถวเดียวกันกับสัมพันธมิตร (และ) บันไดผู้พ้นออกจากประเทศไทย, และช่วยให้ผู้พ้นภัยเห็นในขั้นสุดท้าย; และทั้งสองรัฐบาลมีความเห็นตรงกันว่าจะยังไม่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่จะรับรองรัฐบาลไทยพลัดถิ่น

อย่างไรก็ตามมีหลายเรื่องที่จะต้องหารือกันต่อไปเพื่อที่จะทำความเข้าใจร่วมกันให้แน่นอน เนื่องจากความคลลคลายทางการทหารที่เกิดขึ้นใหม่ในเอเชียอาคเนย์และการคลลคลายทางการเมืองในประเทศไทยนั้น การปรึกษาหารือเช่นนี้เป็นปัญหาที่วุ่น เรื่องเหล่านี้ คือ :

740.0011 PW/8-1545 : Telegram

The Secretary of State to the Ambassador in the United Kingdom
(Winant)

WASHINGTON, August 15, 1945—3 p. m.

6922. British Embassy has informed us*

(a) That FonOff has authorized Mountbatten personally to advise Rurn to make announcement as soon as possible after final Japanese surrender disavowing Thai declaration of war upon Great Britain and United States and all measures flowing therefrom which may operate to prejudice of Allies, repudiating alliance and all other agreements with Japan, placing Thailand and its armed forces at service of

On August 14.

* In telegram 7072, August 21, 1 p. m., to London, the Department stated: "Through error in reading code word Mountbatten was incorrectly referred to in paragraph (a) of Deptel 6922, August 15. Instructions were directed to a British officer understood to be in contact with Rurn to offer as his personal advice to Rurn the suggestions outlined. Same error appears in last sentence Deptel 6932, August 16. The Thai Minister has been informed of error. Reference to Mountbatten in paragraph (b) of Deptel 6922 is correct." (740.0011-PW/8-2145) For telegram 6932, see *infra*.

Allies, and declaring his readiness to send a representative immediately to Kandy to get in touch with Allies. British suggested that announcement might also state that Rurn had informed British and American Governments at an earlier stage that resistance movement wished to initiate overt action against the enemy and refrained only on express request of Allies for operational reasons.

(b) That FonOff also informed Mountbatten if Rurn takes necessary initiative as advised, British are disposed, because of support by Thai resistance movement and of Allied request not to take action last May, to forego pressing for separate act of unconditional surrender which under existing circumstances would be considered normal procedure, and to mold their policy according to Thai readiness to make restitution for the past and to cooperate for the future.

(c) That if Rurn follows advice and sends representative to Kandy, British propose to communicate with Dept before commencing negotiations regarding the terms on which they would be prepared to terminate state of war.

BYRNES

ภาพถ่ายสำเนามันที่กของรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาถึงเอกอัครราชทูต
สหรัฐอเมริกาประจำสหราชอาณาจักรเกี่ยวกับท่าทีที่มีต่อประเทศไทย

1. วิถีจัดการระหว่างประเทศภายหลังสงครามเกี่ยวกับประเทศไทย

สาส์นของมร. อีเคิน ฉบับ 4 กันยายน และ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1944 (พ.ศ. 2487) เกี่ยวกับวิถีจัดการระหว่างประเทศภายหลังสงครามซึ่งประเทศไทยจะต้องตกลงยินยอม รัฐบาล (ส.ร.อ.) เชื่อว่าในกาลอันเหมาะสมประเทศไทยจะได้รับการรับรองให้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยยินยอมร่วมมืออย่างเต็มที่ในฐานะเป็นประเทศอภิปไทยในกิจการทุกอย่างแห่งวิถีจัดการระหว่างประเทศ รัฐบาล (ส.ร.อ.) เชื่อว่าจะไม่เป็นการเหมาะสมที่จะถือเอาการยอมรับวิถีการเช่นนั้น (ตามสาส์นของมร. อีเคิน) เป็นเงื่อนไขแห่งการฟื้นฟูสถาปนาเอกราชและอภิปไทยของประเทศไทย

9

เมื่อคุณพระกับคุณหลวงสุขุมฯ ได้ใช้เวลา 27 วันเดินทางฝ่าอุปสรรคและเสี่ยงภัยอันตรายถึง ส.ร.อ. เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) แล้ว คุณพระกับคุณหลวงฯ ก็ได้พิจารณาแผนการที่จะดำเนินตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะการเจรจาทำความเข้าใจในปัญหาที่ค้างอยู่กับฝ่ายอเมริกันซึ่งถูกรัฐบาลไทยประกาศสงครามและก่อสร้างสงครามกับเขานั้นมิใช่ทำได้ง่าย ๆ เพียงใช้ปากพูดเท่านั้น หากต้องพิจารณาถึงทางด้านคนอเมริกันหลายคนที่เคยอยู่ในประเทศไทยขณะญี่ปุ่นรุกราน ซึ่งเขาเหล่านั้นได้รับความเสียหายโดยตรงจากการที่รัฐบาลไทยประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. คุณพระและคุณหลวงสุขุมฯ ก็อาศัยความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อนกับชาวอเมริกันเหล่านั้นเป็นพื้นฐานทำความเข้าใจถึงกর্তที่ประชาชนไทยมิได้ตั้งตนเป็นศัตรูอเมริกัน คุณพระและคุณหลวงสุขุมฯ มิเพียงแต่ประสบความสำเร็จดังกล่าวแล้ว หากได้ทำให้ชาวอเมริกันเหล่านั้นสนับสนุนความต้องการของประชาชนไทย และพวกเขายังได้ช่วยจัดการให้คณะกรรมการกิจการต่างประเทศของรัฐสภาอเมริกันรับฟังคำชี้แจงของคุณพระกับคุณหลวงฯ ตามแนวทางที่กองบัญชาการเสรีไทยมอบหมาย จึงช่วยให้ประเทศไทยได้รับความสนับสนุน

จากคณะกรรมการของฝ่ายนิติบัญญัติอเมริกันอีกด้วย มิฉะนั้นแม้รัฐบาลอเมริกันมีปราชญ์ต่อประเทศไทย แต่ถ้าวรุษสภาไม่เห็นด้วย ความยุ่งยากเกี่ยวกับประเทศไทยก็อาจเกิดขึ้นได้ทางรัฐสภาอเมริกัน

10

แม้ว่ารัฐบาล ส.ร.อ. มีความปรารถนาดีต่อประเทศไทยดังกล่าวแล้ว ก็ดี แต่พิธีการที่จะเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับ ส.ร.อ. ก็มีอาชงทำได้โดยวิธีเฉยๆ ไปประจุกคลื่นกระทบฝั่ง เพราะรัฐบาลไทยสมัยนั้นมีการ "ประกาศสงคราม" ต่อ ส.ร.อ. อนึ่ง รัฐบาลไทยสมัยนั้นมิได้แยกทำประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. ฉบับหนึ่ง และทำประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่อีกฉบับหนึ่ง หากรัฐบาลไทยนั้นได้ผูก ส.ร.อ. กับบริเตนใหญ่ไว้ในประกาศสงครามฉบับเดียวกัน

นอกจากที่กล่าวแล้ว หลายคนก็เอาใจใส่ต่อปัญหาการเมืองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ทราบกันอยู่แล้วว่าประเทศสัมพันธมิตรได้ทำความตกลงระหว่างกันว่าประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสงบศึกกับประเทศที่มีสถานะสงครามกับตน

ฉะนั้นกองบัญชาการเสรีไทยจึงไม่อาจขอให้รัฐบาล ส.ร.อ. แยกออกจากรัฐบาลอังกฤษในการประกาศเลิกสถานะสงครามกับประเทศไทย พิธีการประกาศว่าการประกาศสงครามต่อ ส.ร.อ. และบริเตนใหญ่เป็นโมฆะจึงต้องทำเป็นประกาศฉบับเดียว

กองบัญชาการเสรีไทยได้เจรจาเป็นการลับในระหว่างสงครามกับ ส.ร.อ. และอังกฤษถึงการที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะได้ประกาศโมฆะกรรมแห่งประกาศสงครามต่อประเทศทั้งสอง แต่ ส.ร.อ. ก็ได้ขอให้ยับยั้งไว้จนกว่าจะถึงเวลาสมควร

ฝ่ายรัฐบาลอังกฤษก็ยังนิ่งเฉยไม่ยอมตกลงด้วยง่าย ๆ เพราะอังกฤษได้รับความเสียหายจากประกาศสงครามดังกล่าวมากกว่า ส.ร.อ. ยิ่งกว่านั้น

"สงครามเสี้ยง" (Phony War) ซึ่งวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาลไทยสมัยจอมพลพิบูลฯ ได้ทำต่ออังกฤษได้ดำเนินไปอย่างรุนแรงมาก คนไทยที่ได้ฟังวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาลย้อมระลึกได้ว่ามีหลายครั้งที่วิทยุนั้นได้ใช้วิธีโจมตีพระเจ้ากรุงอังกฤษตลอดทั้งบรรพบุรุษของพระองค์ด้วย ชาวอังกฤษส่วนมากที่นับถืออย่างสูงในองค์พระประมุขของเขาจึงแค้นเคืองไม่เพียงแต่ผู้รับผิดชอบในการกระจายเสียงนั้น หากคิดไล่เบียดเอากับประเทศไทยส่วนรวมด้วย เสรีไทยที่ก่อตั้งขึ้นจากอังกฤษก็ดีและเสรีไทยจากประเทศไทยซึ่งกองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งไปเจรจาลับกับฝ่ายอังกฤษเกี่ยวกับภาวะประกาศเลิกสถานะสงครามจึงประสบความยากลำบากอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาทางการเมืองกับอังกฤษ

การที่จะประกาศโมฆะกรรมแห่งประกาศสงครามจึงไม่อาจทำได้ง่าย ๆ ประจุก "ดีหัวเขาแล้วเห็นทำสู้เขาไม่ได้ก็หลบหนีเข้าบ้าน"

ด้วยความอดสาหะพยายามของเสรีไทยทั้งหลายในการปฏิบัติภารกิจทั้ง 2 ด้านดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นผลให้ฝ่ายอังกฤษมีความเห็นใจประชาชนไทยยิ่งขึ้นตามลำดับ

11

ต่อมาในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) พระจักรพรรดิญี่ปุ่นได้สั่งให้กองทัพและประชาชนญี่ปุ่นยอมจำนน (แพ้) สัมพันธมิตร ลอร์ดเมานท์แบตเตนจึงได้รับอนุญาตจากรัฐบาลอังกฤษ (รัฐบาลแรงงานที่มี มร. แอทลี เป็นนายกรัฐมนตรี) ให้ส่งสาส์นถึงผมด่วนแนะนำให้รีบประกาศว่าการประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และ ส.ร.อ. นั้นเป็นโมฆะ ตามข้อความตรงกันกับที่กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษแจ้งให้อเมริกันทราบ ส.ร.อ. ได้นำความในสาส์นนั้นลงพิมพ์ในหนังสือของรัฐบาลนั้นชื่อ Foreign Relations of The United States ค.ศ. 1945 เล่ม 6 หน้า 1278-1279 มีความดังต่อไปนี้

740.0011 PW/S-1545: Telegram

The Secretary of State to the Ambassador in the United Kingdom.

(Winant)

Washington, August 15, 1945 - 3 p.m.

6922: British Embassy has informed us.

a) that FonOff has authorized Mountbatten personally to advise RUTH to make announcement as soon as possible after final Japanese surrender disavowing Thai declaration of war upon Great Britain and United States and all measures flowing therefrom which may operate to prejudice of Allies, repudiating alliance and all other agreements with Japan, placing Thailand and its armed forces at service of Allies, and declaring his readiness to send a representative immediately to Kandy to get in touch with Allies. British suggested that announcement might also state that RUTH had informed British and American Governments at an earlier stage that resistance movement wished to initiate overt action against the enemy and refrained only on express request of Allies for operational reasons.

b) that FonOff also informed Mountbatten if RUTH takes necessary initiative as advised, British are disposed, because of support by Thai resistance movement and of Allied request not to take action last May, to forego pressing for separate act of unconditional surrender which under existing circumstances would be considered normal procedure, and to mold their policy according to Thai readiness to make restitution for the past and to cooperate for the future.

c) that if RUTH follows advice and sends representative to Kandy, British propose to communicate with Dept before commencing negotiations regarding the terms on which they would be prepared to terminate state of war.

BYRNES

แปลเป็นภาษาไทย

เลขที่ 740.0011 PW/S-1545 : โทรเลข

ร.ม.ต. การต่างประเทศถึงเอกอัครราชทูตในสหราชอาณาจักร

(ไวแนนท์)

วอชิงตัน, 15 สิงหาคม 1945 เวลาบ่าย 3 โมง

(ตรงกับวันที่ 16 สิงหาคม 1945 เวลา 3 น. กรุงเทพฯ)

6922. สถานเอกอัครราชทูตบริติชแจ้งเราว่า

(ก) กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้อนุญาตเมานท์แบทเทนแนะนำเป็นส่วนตัวมายัง "รูธ" ให้ประกาศโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ภายหลังญี่ปุ่นยอมจำนนในที่สุดแล้วนั้น บอกปฏิเสธการประกาศสงครามของไทยต่อบริเตนใหญ่และ ส.ร.อ. อีกทั้งมาตรการทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากกรณีนี้ที่ดำเนินไปเป็นที่เสียหายแก่สัมพันธมิตร ยกเลิกการเป็นพันธมิตรและข้อตกลงอย่างอื่นที่สนกับญี่ปุ่น ให้ประเทศไทยและกองกำลังทหารไทยบริการสัมพันธมิตรและแถลงว่าพร้อมที่จะส่งผู้แทนไปยังนครแคนดีทันทีเพื่อติดต่อกับสัมพันธมิตร บริติชได้เสนอว่าประกาศนั้นอาจกล่าวด้วยว่า "รูธ" ได้แจ้งแก่รัฐบาลบริติชและอเมริกาตั้งแต่ระยะหนึ่งๆ แล้วว่าขบวนต่อต้านต้องการริเริ่มปฏิบัติการต่อสู้ศัตรูอย่างเปิดเผยและยับยั้งไว้ก็เพราะคำร้องขอโดยเฉพาะเจาะจงของสัมพันธมิตรเพื่อการปฏิบัติทางการทหาร

(ข) ให้เมานท์แบทเทนแจ้งด้วยว่า ถ้า "รูธ" ริเริ่มทำเป็นตามคำแนะนำนั้น บริเตนก็พร้อมแล้วเพราะความอุปการะของขบวนต่อต้านของไทยและคำร้องขอของสัมพันธมิตรที่มีให้ลงมือปฏิบัติการเปิดเผยเมื่อเดือนพฤษภาคมที่แล้วมา ในการที่(บริติช)ไม่ดำเนินต่อไปซึ่งการบังคับให้(ไทย)ทำเอกสารการยอมจำนน (ยอมแพ้) โดยไม่มีเงื่อนไขซึ่งตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ก็เป็นวิธธรรมคา (ที่ต้องทำเช่นนั้น) และ (บริติช) จะปรับปรุงนโยบายของตนตามที่ไทยพร้อมจะคืนให้ซึ่งสิ่งที่แล้วมาในอดีตและที่จะร่วมมือในภายหน้า

(ค) ถ้า "รูธ" ทำตามคำแนะนำและส่งผู้แทนไปยังนครแคนดี บริติชเสนอที่จะติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน ก่อนที่จะตั้งต้นเจรจาเกี่ยวกับข้อความที่เขา (ไทย) เตรียมทำให้สถานะสงครามยุติลง

(ลงนาม) เบิร์นส์

(ร.ม.ต. กระทรวงการต่างประเทศ)

12

ทันทีที่ผมนได้รับสาส์นดังกล่าวในข้อ 11 นั้น ผมในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้เชิญนายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี และนายทวี บุณยเกตุ รัฐมนตรีสั่งราชการสำนักนายกรัฐมนตรีมาปรึกษาที่จะประกาศสันติภาพ และเห็นควรว่านายทวี บุณยเกตุเป็นผู้เหมาะสมที่จะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ประกาศนามมีความดังต่อไปนี้

ประกาศสันติภาพ

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2487)

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ประเทศไทยได้เคยถือนโยบายอันแน่วแน่ที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และจะต่อสู้การรุกรานของต่างประเทศทุกวิถีทาง ดังปรากฏเห็น ได้ชัดจากการที่ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบเมื่อพุทธศักราช 2484 อยู่แล้วนั้น ความจำอันแน่วแน่นดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นประจักษ์แล้วในเมื่อญี่ปุ่นได้ยাত্রาทัพเข้าในดินแดนประเทศไทยในวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 โดยได้มีการต่อสู้การรุกรานทุกแห่งและทหาร ตำรวจ ประชาชนพลเมืองได้เสียชีวิตไปในกรณีอันมาก

เหตุการณ์อันปรากฏเป็นสักขีพยานนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า การประกาศสงครามเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2485 ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการกระทำทั้งหลายซึ่งเป็นปรีกษณ์ต่อสหประชาชาตินั้น เป็นการกระทำอันผิดจากเจตจำนงของประชาชนชาวไทย และฝ่าฝืนขั้นขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และกฎหมายบ้านเมือง ประชาชนชาวไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะช่วย

เหลือสนับสนุนสหประชาชาติผู้รักที่จะให้มสันติภาพในโลกนี้ ได้กระทำการทุกวิถีทางที่จะช่วยเหลือสหประชาชาติ ดังที่สหประชาชาติส่วนมากยอมทราบอยู่แล้ว ทั้งนี้เป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนชาวไทยอีกครั้งหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศสงคราม และการกระทำอันเป็นปรีกษณ์ต่อสหประชาชาติดังกล่าวมาแล้ว

บัดนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมปฏิบัติตามคำประกาศของสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ จีน และสหภาพโซเวียต ซึ่งได้กระทำ ณ นครปอตสדםแล้ว สันติภาพจึงกลับคืนมาสู่ประเทศไทย อันเป็นความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่ เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีอันเคยมีมากับสหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 และพร้อมที่จะร่วมมือเต็มทุกทางกับสหประชาชาติในการสถาปนาเสถียรภาพในโลกนี้

บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครอง คือ รั้วกั้นตันตริงกานู ไทรบุรี ประวิต เชียงตุง และ เมืองพานัน ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาที่จะได้ดินแดนเหล่านั้น และพร้อมที่จะจัดการเพื่อส่งมอบในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป

ส่วนบรรดาบทกฎหมายอื่น ๆ ใดอันมีผลเป็นปรีกษณ์ต่อสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่และเครือจักรวรรดิก็จะได้พิจารณายกเลิกไปในภายหน้า บรรดาความเสียหายอย่างใด ๆ จากกฎหมายเหล่านั้นก็จะได้รับชดใช้โดยชอบธรรม

ในที่สุดนี้ ขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลาย ตลอดจนชนต่างด้าวซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทย จงตั้งอยู่ในความสงบ และไม่กระทำการใด ๆ

อันจะเป็นการก่อความสงบเรียบร้อย พึงยึดมั่นในอุดมคติซึ่งได้วางไว้
ในข้อตกลงของสหประชาชาติ ณ นครซานฟรานซิสโก

ประกาศ ณ วันที่ 16 สิงหาคม พุทธศักราช 2488 เป็นปีที่ 12
ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวี บุญยเกษตร
รัฐมนตรี

หมายเหตุ

คณะนี้ประกาศ โมฆะกรรมแห่งประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และ
ส.ร.อ. ฯลฯ นั้นจึงมิใช่ "การตีหัวเขาแล้วเห็นท่าว่าสู้เขาไม่ได้ก็วิ่งหลบเข้าบ้าน"
หากเป็นผลแห่งการที่เสรีไทยทั้งหลายได้เสียสละชีวิตและความเหนื่อยยากใน
การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของขบวนการเสรีไทยดังกล่าว จนกระทั่งสัมพันธ
มิตรเห็นใจแล้วจึงแนะนำมายังผมให้มีประกาศตามความในประกาศสันติภาพ
นั้น

13

ตามเอกสารหลักฐานดังกล่าวในข้อ 10 และข้อ 11 นั้นฝ่ายอังกฤษ
จึงยอมตกลงไม่บังคับให้ประเทศไทยทำเอกสารยอมจำนน (ยอมแพ้) โดยไม่มี
เงื่อนไขดังที่ประเทศแพ้สงครามต้องกระทำอันเป็นการเสียเอกราชและอธิปไตย
สิ้นเชิง แต่ฝ่ายอังกฤษก็บังคับให้ประเทศไทยต้องทำข้อตกลงกับอังกฤษ
ตามข้ออังกฤษเรียกว่า "เพื่อคืนสิ่งที่แล้วมาในอดีตและที่จะร่วมมือในภายหน้า"
ในการนั้นอังกฤษได้ยื่นร่างข้อตกลงให้ฝ่ายไทยพิจารณา 21 ข้อ กับภาคผนวก

SIAM

1209

740.0011 P.W./5-2945

Memorandum Prepared in the Department of State

[WASHINGTON,] May 28, 1945.

The following message for the Secretary of State from RUTH was
received by the Department of State on May 21, 1945:

"Thai Resistance Movement, in all its dealings, has continually
adhered to the advice of American representatives not to take any pre-
mature action against the enemy. But at this time, I believe the Jap
desire to fight can be weakened if the Resistance Movement no longer
tries to remain under cover. The Japs will be more quickly forced
to surrender unconditionally to the Allies because of the fear of the
dissolution of the so-called co-prosperity sphere. Nevertheless, we
were advised that the Resistance Movement should attempt to block
every effort of the Japs for assistance from Thailand. We have fol-
lowed this line as closely as possible, but you realize the Japs are
becoming more suspicious all the time. Not long ago the Thai Gov-
ernment would not accede to a Jap demand for an additional credit of
100,000,000 bahts. I have been informed by the present government
that they will not remain in office if the Japs persist in this matter.
In that event, a new government would have to be installed and it
would have to take action against the Japs by first ordering void all
debts and agreements the Pibul regime had contracted with the Japs,
including the treaty on the incorporation of four states in Malaya and
Shan State[s] into Thailand, as well as declaration of war against
England and the United States. The basis of relations between these
two nations and Thailand will to us [have to?] be set up as they were
prior to Pearl Harbor. Before going ahead with this plan I want to
keep you advised of the current situation. Although I am positive
that the U.S. has good intentions concerning the independence of
Thailand and that they have deep regard for the Thais themselves, I
believe if the U.S., on the day of the beginning of our action, would
declare her respect of Thailand's independence and state that she re-
gards Thailand as a member of the United Nations and not as an
enemy, it would greatly encourage the Thai people who are already
prepared for any sacrifice. I have also advised the Supreme Com-
mander, SEAC, of this whole matter."

The following reply was sent on May 28, 1945: "

ในหน้า 55 และหน้า 56 นี้คือภาพถ่ายสำเนาบันทึกซึ่งจัดทำขึ้นโดยกระทรวงการต่าง
ประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับบทบาทของประเทศไทย

อีกหลายข้อ รวมเป็นการบังคับให้ฝ่ายไทยต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจเศรษฐกิจ
และการทหาร ฯลฯ ของอังกฤษ

"Your message to the Secretary is deeply appreciated. We understand your desire that Thailand actively oppose the enemy as soon as possible. We are sure you realize, however, that all opposition to our common enemy must be coordinated with the over-all strategy against Japan and that it would be unfortunate if the Thai prematurely and before reasonably assured of success should commence overt action which was not integrated with the strategic plans of

"In a memorandum of May 28 of a conversation with the British Minister (Sansom), the Chief of the Division of Southeast Asian Affairs (Moffat) stated that he had handed copies of the messages of May 21 and May 28 to the Minister "to assure full coordination of British and American action" (80201/7-2645)

SACSEA. We hope, therefore, you will continue your endeavors to prevent premature overt action by resistance movement or action which would precipitate taking over of Thai Government by the Japanese. We are confident you will keep us and the British fully informed should either development become imminent despite your efforts.

"The sincere desire of yourself and the Thai people to repudiate the Pibul declarations of war and agreements is fully understood and appreciated but it is not clear why present government should resign at this time or what compulsion would cause succeeding government to make such repudiation its first act. It would appear that the resistance movement could more effectively accomplish its objectives when emerging from cover by coordinated surprise attack on enemy supplies, communications, forces, and equipment and by seizure of enemy officers, officials, documents and key points. Political acts of repudiation and realignment with the Allies could follow.

"We attach great importance to existence of an effective constitutional Thai Government on Thai soil to work with Allies. We hope that all possible preparations will have been made to forestall seizure or scattering of important pro-Allied personnel so that such government could promptly function in areas free from Japanese, could direct Thai military operations and coordinate them with Allied operations, and could reestablish effective civil governmental machinery as areas are liberated.

"The United States cannot unilaterally declare another nation a member of the United Nations but it will be happy publicly to reiterate at an appropriate time its respect for Thai independence and to declare that it has at no time considered Thailand an enemy. We look forward to the day when both our countries can appropriately make public our common cause against our common enemy.

Grow,
Acting Secretary of State."

หมายเหตุ

เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2510 นายทหารไทยผู้ใหญ่นั่งหนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญได้กล่าวในสภาฯ นั้นสนับสนุนผู้เสนอให้เลิก พ.ร.บ. อาชญากรรมสงครามฉบับ พ.ศ. 2488 นายทหารผู้ใหญ่นั่งนี้ได้กล่าวเป็น

ใจความว่า มีบุคคลหนึ่งต้องการแก้แค้นจอมพลพิบูลฯ จึงจัดการใหม่ พ.ร.บ. อาชญากรรมสงครามฉบับนั้น นายทหารคนนั้นได้กล่าวตามที่ท่านคิดเอาเอง ซึ่งโดยวิธีที่ถูกควรแล้วผู้ที่เป็นสมาชิกรัฐสภาอันมีเกียรติก่อนที่จะพูดเรื่องใดก็ตามต้องอ่านเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้นให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อน กอ

ก)

ร่างข้อตกลง 21 ข้อ ซึ่งอังกฤษยื่นต่อรัฐบาลไทยภายหลังสงครามนั้น รัฐบาลดังกล่าวก็ได้เสนอสภาผู้แทนราษฎรทราบแล้ว ผู้ปรารถนาดีจะก็ยอมทราบได้ว่าในข้อที่เกี่ยวกับอาชญากรรมสงครามอังกฤษได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยปฏิบัติดังต่อไปนี้

"ร่วมมือในการจับกุมและฟ้องร้องบุคคลที่ต้องหาว่าเป็นอาชญากรรม หรือบุคคลที่รู้กันทั่วไปแล้วว่าได้ช่วยเหลืออย่างเอาการเอางานให้แก่ ญี่ปุ่น หรือให้แก่ศัตรูของสัมพันธมิตร"

ข)

ประวัติศาสตร์การทหารที่สอนในโรงเรียนการทหารชั้นสูงของหลายประเทศย่อมกล่าวถึงว่าเมื่อ ค.ศ. 1943 (พ.ศ. 2486) ระหว่างสงครามโลกนั้น สัมพันธมิตร 19 ชาติได้ตกลงกันที่กรุงลอนดอน จัดตั้ง "คณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม" และได้ตั้ง "อนุกรรมการอาชญากรรมสงครามสำหรับตะวันออกไกล" ขึ้นที่นครจุงกิง ประเทศจีน เพื่อเตรียมสำรวจบุคคลที่ทำการกระทำเป็นอาชญากรรมสงครามในตะวันออกไกล ซึ่งจะต้องถูกจับตัวไปชำระที่ศาลอาชญากรรมสงครามของสัมพันธมิตร

14

รัฐบาลอเมริกันทราบเรื่องรัฐบาลอังกฤษยื่นร่างข้อตกลง 21 ข้อไป
ยังรัฐบาลไทย โดยรัฐบาลอังกฤษมิได้ปรึกษารัฐบาลอเมริกันให้เห็นชอบด้วย
ก่อน ซึ่งเป็นการผิดต่อคำรับรองของรัฐบาลอังกฤษที่แจ้งต่อรัฐบาลอเมริกัน
ตามเอกสารหลักฐานที่อ้างแล้วในข้อ 10 ว่า “(ค) ถ้ารัฐบาลทำตามคำแนะนำ
(บอกเลิกประกาศสงคราม) และส่งผู้แทนไปยังนครแคนดี, บริติชเสนอกที่จะ
ติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศอเมริกันที่จะตั้งต้นเจรจาเกี่ยวกับข้อความที่
เขา (ไทย) เตรียมทำให้สถานะสงครามสิ้นสุดลง” ดังนั้นแม้ว่ารัฐบาลอเมริ
กันเคยแสดงความเห็นใจให้จับกุมผู้มีการกระทำเป็นอาชญากรรมสงครามนมา
ลงโทษก็ดี แต่ข้อเรียกร้องอื่นๆ ของอังกฤษจากประเทศไทยนั้นรุนแรงมาก
รัฐบาลอเมริกันจึงได้ประท้วงรัฐบาลอังกฤษว่าร่างข้อตกลงที่ยื่นต่อฝ่ายไทยนั้น
อังกฤษทำในนามสัมพันธมิตรจึงต้องปรึกษารัฐบาลอเมริกันเสียก่อน ฉะนั้นจึง
ให้รัฐบาลอังกฤษยับยั้งไว้ก่อน พร้อมกันนั้นรัฐบาลอเมริกันได้แจ้งให้ฝ่ายไทย
ยับยั้งการลงนามข้อตกลงกับอังกฤษไว้ ระหว่างนั้นรัฐบาลอเมริกันก็ได้พยายาม
เรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษผ่อนผันการบีบบังคับไทย ส่วนเสรีไทยที่ปฏิบัติ
งาน ณ กรุงวอชิงตันรวมทั้งคุณพระและคุณหลวงสุขุมฯ ก็ได้อุตสาหกรรมพยายาม
เต็มกำลังที่พูดพระกล่าวไว้ในหนังสือของคุณพระแล้วในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่
รัฐบาลอเมริกันและชาวอเมริกันที่เป็นมิตรของประชาชนไทยนั้น เพื่อสนับสนุน
ให้รัฐบาลอเมริกันช่วยทำให้อังกฤษผ่อนหนักเป็นเบาในการเรียกร้องเอา
จากประเทศไทย

รัฐบาล ทวี บุณยเกตุ ถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 17
กันยายน พ.ศ. 2488 แล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ม.ร.ว. เสนีย์
ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ 17
กันยายน นั้นเอง ม.ร.ว. เสนีย์ฯ ได้ปฏิบัติภารกิจต่อสู้อย่างดีในการเจรจาท่า
ข้อตกลงกับอังกฤษ ครั้นถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2488 คณะผู้แทนของรัฐ
บาลไทย (ม.จ. วิวัฒน์ไชย ไชยันต์ หัวหน้าคณะ) และผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ

(มร. เคนนิง หัวหน้าคณะ) จึงได้ลงนาม “ความตกลงสมบูรณแบบ” ซึ่งเป็น
การผ่อนหนักเป็นเบาหลายประการจากข้อเสนอเดิมของอังกฤษ

คำปรารภแห่งความตกลงสมบูรณแบบนั้น มีความดังต่อไปนี้

“โดยที่ตามประกาศซึ่งได้กระทำ ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม
ค.ศ. 1945 ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งประเทศไทยได้ประกาศในพระ
ปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยว่า การประกาศ
สงครามซึ่งประเทศไทยได้กระทำเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 ต่อสหราชอาณาจักร
เป็นโมฆะ ด้วยเหตุที่ได้กระทำไปโดยขัดกับเจตจำนงของประชา
ชนไทย และเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศไทย และ

“โดยที่ในวันเดียวกัน ประกาศลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945
ดังกล่าวแล้วได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรของประ
เทศไทย และโดยที่รัฐบาลไทยได้บอกปฏิเสธพันธมิตรซึ่งประเทศไทยได้
กระทำกับญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1941 กับทั้งบรรดาสนธิสัญญา
กติกาสัญญา หรือความตกลงอื่นๆ ซึ่งได้กระทำไว้ระหว่างประเทศไทยกับ
ญี่ปุ่น และ

“โดยที่รัฐบาลไทยมีความใฝ่ใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการ
บรรเทาผลแห่งสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินกระบวนการอันนี้
ความมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือการกลับสถาปนาความมั่นคงระหว่างประเทศและ
สวัสดิภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป และ

“โดยที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียอาศัยข้อ
คำนึงเนื่องด้วยการกระทำในการปฏิเสธซึ่งรัฐบาลไทยได้ปฏิบัติไปแล้ว และ
ระลึกอยู่ด้วยเหมือนกันถึงความอุปการะที่ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านในประ
เทศไทยได้อำนวยไว้ในระหว่างสงครามกับญี่ปุ่น จึงมีความปรารถนาที่จะให้
สถานะสงครามสิ้นสุดลงโดยทันที”

15

ส่วนพิธีการเลิกสถานะสงครามกับประเทศจีนนั้น แม้ว่าในระยะแรกแห่งสงคราม จีนยอมถอยตามนโยบายอเมริกันที่เคารพความเป็นเอกราชของประเทศไทย แต่ภายหลังที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นได้ยกกองทัพไปยึดพื้นที่รัฐฉาน (เชียงตุง) และขับไล่ทหารจีนจากดินแดนนั้น แล้วต่อมาได้รับรองรัฐบาลมานจูกัวะซึ่งเป็นหุ่นของญี่ปุ่นและรับรองรัฐบาล “วังจิงไว” ว่าเป็นรัฐบาลของจีนนั้น รัฐบาลแห่งชาติจีนจึงต้องการให้ “บทเรียน” แก่ประเทศไทย โดยแสดงเบ็ดเตล็ดทางวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ที่เป็นเครื่องมือของรัฐบาลแห่งชาติจีนเรียกร้องให้ประเทศไทย “ทำพิธียอมแพ้สงคราม” และเอาตัวผู้รับผิดชอบในการก่อสงครามไปชำระที่ศาลอาชญากรรมสงคราม ดังกล่าวแล้วในข้อ 1

รัฐบาลไทยที่ตั้งขึ้นภายหลังสงครามได้ปฏิบัติการเพื่อประเทศไทย ไม่ต้องทำพิธีแพ้สงครามต่อจีน ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1

รัฐบาลทวี บุณยเกตุ ได้มอบให้กระทรวงกลาโหมจัดการถอนกองทัพอากาศออกจากพื้นที่รัฐฉานโดยเร็ว ฉะนั้นมูลเหตุที่จีนถือว่าไทยก่อสถานะสงครามกับจีนโดยการทหารได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ทหารไทยจึงไม่ต้องทำพิธีแพ้สงครามกับจีน

อนึ่ง นายทหารและพลทหารไทยที่มีใจเป็นธรรมก็ยอมทราบดีอยู่แล้วถึงสภาพความเป็นอยู่ของกองทัพบกไทยที่ปฏิบัติงานในแคว้นเชียงตุง ดังที่ พลเอกเนตร เขมะโยธิน ได้เขียนไว้ตามสภาพเป็นจริงในหนังสือชื่อ “งานใต้ดินของพันเอกโยธี” เล่ม 1 หน้า 105 มีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“กองทัพบกไทยที่ถูกส่งไปปฏิบัติงานในแคว้นเชียงตุงทางภาคเหนือ กังวลเรื่องอยู่กับกองทัพจีน บรรดาทหารทั้งหลายที่อยู่ทางภาคนี้ดูเหมือนจะ

ต้องต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บ และความอดัดัดขาดแคลนยารักษาโรคและเครื่องนุ่งห่มมากกว่าการต่อสู้กับกระสุนปืนของข้าศึก ส่วนทางภาคอื่น ๆ ภายในประเทศไทยก็ได้รับภัยทางอากาศเพิ่มขึ้นทุกวัน เส้นทางคมนาคมต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งทางรถไฟถูกตัดขาดเป็นตอน ๆ . . . . .”

รัฐบาลแห่งชาติจีนได้เตรียมกำลังทหารไว้เป็นจำนวนมากที่จะเคลื่อนเข้ามายังแคว้นเชียงตุง เพื่อจะลงมายังภาคเหนือของประเทศไทยจนถึงเหนือเส้นขนานที่ 18 ซึ่งเจียงไคเช็คถือว่าอยู่ในเขตยุทธภูมิจีน ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานที่ผมได้อ้างไว้ข้างต้นนั้น ฉะนั้นถ้ารัฐบาลทวี บุณยเกตุมิได้สั่งให้ถอนทหารไทยจากแคว้นเชียงตุงก่อนที่ประธานาธิบดีทรูแมนจะได้ช่วย (ตามคำขอร้องของผม) ออกคำสั่งหมายเลข 1 ลงวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ให้กำลังทหารญี่ปุ่นทั่วทั้งดินแดนไทยยอมจำนนต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุดสัมพันธมิตรภาคเอเชียอาคเนย์แล้ว ทหารไทยในแคว้นเชียงตุงที่บ้วยเจ็บจำนวนมากดังที่ พล.อ. เนตร เขมะโยธินเขียนตามสภาพจริงไว้นั้นก็จะต้องเผชิญต่อกองทัพมหาศาลของจีนอีกด้วย

ประการที่ 2

รัฐบาลทวี บุณยเกตุ ได้มอบให้อธิบดีกรมตำรวจ (พล.ต.อ. อุดลเดช จรัส) จัดการปิดสถานทูตมานจูกัวะประจำกรุงเทพฯ โดยทันทีที่ได้ประกาศสันติภาพแล้ว

ฝ่ายคณะทูตมานจูกัวะได้หลบหนีไปจากสถานทูตตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 โดยรัฐบาลไทยไม่รู้ว่าพวกนั้นไปหลบซ่อนอยู่ที่ไหน (จนปัจจุบันนี้) รัฐบาลแห่งชาติจีนจึงไม่อาจบังคับรัฐบาลไทยให้จับตัวคณะทูตมานจูกัวะส่งให้รัฐบาลจีน

ส่วนสถานทูตไทยซึ่งรัฐบาลพิบูลฯ ได้ตั้งขึ้นที่กรุง “ซินกิง” (ฉางซุน) ของรัฐมานจูกัวะก็หมดสภาพไปตามความสลายตัวของรัฐนั้น คือในวันที่

6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 (ก่อนญี่ปุ่นยอมแพ้ 9 วัน) สหภาพโซเวียตได้ประกาศสงครามต่อญี่ปุ่น และกองทัพโซเวียตกับกองทัพมองโกเลีย (นอก) ได้รุกอย่างสาหัสเข้ามามีในดินแดนแมนจูวาระ ยึดได้กรุงซิงกิงและดินแดนส่วนมากของภูมุนั้น และได้จับพระเจ้าจักรพรรดิปิ๋ยกับคณะรัฐบาลของพระองค์ไปกักขังไว้ในไซบีเรีย รัฐบาลแมนจูวาระจึงสิ้นสุดลง

ประการที่ 3

รัฐบาล "วังจิงไ่ว" นั้นไม่มีสถานทูตในประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างรัฐบาลนั้นกับรัฐบาลไทยสมัยจอมพลพิบูลฯ ได้ดำเนินผ่านสถานทูตไทยและสถานทูตวังจิงไ่วประจำกรุงโตเกียว ตัวนายวังจิงไ่วได้ตายใน ค.ศ. 1944 พวกของเขาที่ประกอบเป็นรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นต่อมาก็ได้สลายไปแล้วโดยการจําหนของญี่ปุ่นต่อสัมพันธมิตร

ประการที่ 4

ส่วนการที่รัฐบาลแห่งชาติจีนถือว่าตนมีอำนาจได้ตัวผู้รับผิดชอบในการก่อสถานะสงครามไปชำระที่ศาลอาชญากรรมสงครามของสัมพันธมิตรตามข้อตกลงระหว่างสัมพันธมิตรเมื่อ ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2488) ซึ่งได้ตั้งอนุกรมการอาชญากรรมสงครามสำหรับตะวันออกไกลขึ้นที่นครจุงกิงประเทศจีนดังกล่าวแล้วในหมายเหตุของข้อ 13

แต่เพื่อรักษาอธิปไตยของชาติไทยซึ่งมีสิทธิพิจารณาคนไทยที่มีการกระทำเป็นอาชญากรรม รัฐบาลเสนี่ยี่๑ จึงได้เสนอ พ.ร.บ. อาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 ต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ศาลฎีกาไทยมีอำนาจชำระคนไทยที่มีการกระทำเป็นอาชญากรรม แทนที่จะส่งผู้ต้องหาให้แก่สัมพันธมิตรนำไปชำระที่ศาลของสัมพันธมิตร สภาฯ เห็นชอบด้วยแล้วได้มีประกาศใช้ พ.ร.บ. อาชญากรรมสงครามเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2488 รัฐบาลนั้นจึงปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวโดยจับผู้ต้องหาหลายคน รัฐบาลแห่งชาติจีน

จึงยับยั้งการเรียกให้รัฐบาลไทยส่งตัวบุคคลที่จีนถือว่าเป็นอาชญากรรมสงครามให้แก่จีน

ประการที่ 5

เมื่อรัฐบาลเสนี่ยี่๑ ได้ตกลงทำ "สัญญาสมบูรณแบบ" กับอังกฤษและกองทัพเรือเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2489) แล้ว รัฐบาลแห่งชาติจีนได้ส่งผู้แทนมาประเทศไทยเพื่อขอทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับประเทศไทย รัฐบาลของ ๒ ฝ่ายได้ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 28 มกราคม และได้แลกเปลี่ยนสัตยาบัน ณ นครจุงกิงเมื่อวันที่ 28 มกราคมปีนั้น

16

นอกจากขบวนการเสรีไทยปฏิบัติการณ์ด้านต่อสู้กับด้านปฏิบัติการณ์เพื่อให้สัมพันธมิตรรับเอาว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามและการผ่อนหนักเป็นเบาดังกล่าวแล้ว ขบวนการเสรีไทยได้คำนึงถึงว่าเท่าที่ประเทศไทยเข้าสู่สงครามโดยยุทธภูมิยังมีได้ขยายมาถึงประเทศไทยเต็มพื้นที่ประชาชนก็ได้รับความทุกข์ข้อคัดเครื่องอุปโภคและบริโภคมมาก อีกทั้งการคมนาคม ไฟฟ้า และการสาธารณสุขประการอื่น ๆ ก็ถูกทำลายมาก ถ้าสงครามดำเนินต่อไปจนกระทั่งยุทธภูมิได้ขยายมาถึงประเทศไทยเต็มที่แล้วความอดคัดขัดสนของประชาชน และการที่สิ่งต่างๆ ถูกทำลายดังกล่าวก็จะทวีมากขึ้น ฉะนั้นจึงเห็นสมควรเตรียมการบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศภายหลังสงครามไว้ล่วงหน้า

สมัยนั้นผู้ที่ติดตามข่าวสงครามก็ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วว่ามหาประเทศสัมพันธมิตร คือ อังกฤษ สหภาพโซเวียต จีน ได้รับความเสียหายภายในประเทศนั้น ๆ มาก ส่วนสหรัฐอเมริกายังไม่ได้รับความเสียหายมากในประเทศ จึงเป็นแหล่งที่ประเทศอื่น ๆ ฝ่ายสัมพันธมิตรขอความช่วยเหลือที่สุดของ

เพื่อบรรเทาทุกข์และเพื่อที่จะบูรณะประเทศของตนเมื่อสงครามได้สิ้นสุดลง
 ฉะนั้น ในการที่กองบัญชาการเสรีไทยได้ส่งคุณพระและคุณหลวงสุขุม ฯ ไป
 ปฏิบัติการ ณ กรุงวอชิงตัน กองบัญชาการ ฯ จึงได้มอบภารกิจอีกประการ
 หนึ่งให้คุณพระและคุณหลวงปฏิบัติ คือ ติดต่อกับองค์การอเมริกันไว้ล่วงหน้า
 หน้าถึงการบรรเทาทุกข์และบูรณะประเทศไทยภายหลังสงคราม คุณพระและ
 คุณหลวงก็ได้ปฏิบัติการจนสำเร็จสมความมุ่งหมายของกองบัญชาการ ฯ ดังที่
 คุณพระได้พรรณนาไว้ในหนังสือของคุณพระแล้ว

หมายเหตุ

บางคนเข้าใจผิดว่าจีนไม่ต้องการสิ่งของจาก ส.ร.อ. ในการบรรเทา
 ทุกข์และบูรณะประเทศของตนภายหลังสงคราม ผมจึงขอชี้แจงตามที่ผมประ
 สพบเห็นเมื่อผมไปอาศัยลี้ภัยอยู่ในปักกิ่งตั้งแต่ ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) ใน
 ระหว่าง 2-3 ปีแรกก็มีตลาดขายของอเมริกันที่เหลือใช้จากสงครามและมีตรด
 ไฟที่ใช้บรรทุกของหลายคันมีรอยเครื่องหมายรถไฟอเมริกันซึ่งเหลือใช้จาก
 สงคราม ส่วนนโยบายของพวก “แก๊งค์ 4 คน” ของจีนที่ไม่ต้องการทุนและ
 เทคนิคจากต่างประเทศนั้น ต่อมาภายหลังที่พวกแก๊งค์คนล้มแล้วรัฐบาลจีน
 ชุดใหม่ก็ได้ใช้นโยบายใหม่ ดังปรากฏตามข่าวซินหัวเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน
 ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) ที่กระจายไปทั่วโลกถึงนโยบายของจีนในการเร่งการ
 พัฒนาสมัยใหม่ 4 อย่าง คือ “การเกษตร การอุตสาหกรรม การวิทยาศาสตร์
 และเทคนิค การทหาร” ว่า “เป็นที่แน่นอนว่าเราต้องรับทุนของต่างประเทศ
 และซึ่มีชาวเทคนิคที่ก้าวหน้าของต่างประเทศ และศึกษาความสันักัดจัดเจนใน
 การจัดการของเขา”

17

ผมขอเรียนเพิ่มเติมถึงเรื่องสหประชาชาติรับประเทศไทยเป็นสมาชิก
 ขององค์การนั้นภายหลังที่คุณพระได้กลับมากรุงเทพฯ แล้ว ดังต่อไปนี้

คุณพระย่อมทราบแล้วว่าเมื่อ ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485) สัมพันธมิตร
 26 ประเทศได้แถลงร่วมกันประกาศวัตถุประสงค์ของสัมพันธมิตร ต่อมาเมื่อ
 วันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ก่อนสงครามโลกสิ้นสุดลงสัมพันธ
 มิตร ได้ประชุมกันที่นครซานฟรานซิสโก (ส.ร.อ.) จัดตั้งองค์การสหประชา
 ชาติขึ้น

ตามโทรเลขลับของผมถึงรัฐบาลอเมริกันเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ.
 1945 (ภายหลังการประชุมซานฟรานซิสโก 28 วัน) ผมได้ขอร้องรัฐบาลอเมริกัน
 ให้ประกาศว่าประเทศไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ มิใช่เป็นประเทศศัตรู
 แต่รัฐบาลอเมริกันตอบว่า ส.ร.อ. ประเทศเดียวไม่อาจประกาศว่าประเทศใด
 เป็นสมาชิกของสหประชาชาติได้ ขบวนการเสรีไทยจึงได้พยายามต่อมาที่จะ
 ให้สัมพันธมิตรรับประเทศไทยเป็นสมาชิก

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) ผมได้กราบถวายบังคม
 ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่
 รัฐบาลสัมพันธมิตร 4 ประเทศซึ่งมีผู้แทนประจำสภาความมั่นคงของสหประ
 ชาติ คือ จีน ส.ร.อ. อังกฤษ ฝรั่งเศส ได้เชิญผมกับภรรยาไปเยือน
 ประเทศทั้ง 4 นั้น คุณหลวงสุขุม ฯ ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการของผมร่วม
 เดินทางไปด้วย รัฐบาล ฯ ได้มอบภารกิจให้ผมขอร้องรัฐบาลดังกล่าว
 ให้สนับสนุนประเทศไทยในการสมัครเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

โดยที่ประเทศไทยได้ชำระสะสางเรื่องค้างอยู่เนื่องจากสถานะสง
 กรามกับประเทศดังกล่าวเสร็จสิ้นไปแล้ว ดังนั้นในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1946
 (พ.ศ. 2489) องค์การสหประชาชาติจึงรับประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การ
 ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ส่วนอีก 20 กว่าประเทศซึ่งไม่ใช่ประเทศศัตรูที่สมัคร
 เป็นสมาชิก องค์การสหประชาชาติก็ยังมีได้รับเขาเป็นสมาชิกในขั้นนี้ จึงต้อง
 รอคอยต่อมาก็ไม่เนิ่นนานบ้างและช้านานบ้างต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะประเทศ
 โปรตุเกสซึ่งเป็นพันธมิตรอังกฤษที่มีอุปการแก่สัมพันธมิตรที่ได้ให้ฐานทัพ

โปรดเกล้าตั้งรอกอบจนถึง ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2499) จึงได้เป็นสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติ

ส่วนมองโกเลียนอก (Outer Mongolia) ที่ได้เสียดต่อดู้อย่างอาจหาญเป็นรูปธรรมที่ประจักษ์ว่าเป็นคุณประโยชน์แก่สัมพันธมิตรหลายประการในระหว่างสงครามโลก รวมทั้งในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 กองทัพทหารม้ามองโกเลียอันลือชื่อตั้งแต่สมัย "เจงกิสข่าน" ก็ได้แสดงอภินิหารให้ประจักษ์อีกครั้งหนึ่งด้วยการบุกทะลวงขั้วโลกอาหารญี่ปุ่นที่ยึดครองดินแดนระหว่างมานจูเรียกับดินแดนส่วนเหนือของจีนแตกพ่ายไป กองทัพทหารม้ามองโกเลียก็รุกไปยึดแหลมเลียวนิงได้ เสร็จสงครามแล้วมองโกเลียสมัครเป็นสมาชิกสหประชาชาติ แต่รัฐบาลแห่งชาติจีนในฐานะเป็นสมาชิกสภาความมั่นคงแห่งองค์การมนตรีได้ใช้สิทธิยับยั้งตลอดมาจนถึง ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2504) "มองโกเลียนอก" จึงได้เป็นสมาชิกสหประชาชาติ

18

เมื่อ ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) ผู้แทนกรรมกรไทยคนหนึ่งได้แถลงในที่ประชุมกรรมกรระหว่างประเทศ (นายหลุยส์ ชาซงด์ คอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสเป็นเลขาธิการ) ซึ่งได้จัดใหม่ขึ้น ณ กรุงปักกิ่ง มีใจความตอนหนึ่งว่า "ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 พรรคของผู้แทนกรรมกรไทยคนนั้นได้จัดตั้งกรรมกรในประเทศไทยอันทำให้ปัญญาชนต่อสู้ญี่ปุ่นได้สำเร็จ" ข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่ในระหว่างสงครามโลกที่โซเวียตถูกฝ่ายอักษะ (เยอรมนี อิตาลี ฯลฯ) รุกราน สตาลินซึ่งชาวคอมมิวนิสต์สมัยนั้นนับถือเป็นปรมาจารย์ผู้ทรงนามกัมได้ใช้วิธีต่อสู้ระหว่างชนชั้นหรือถือว่าชนชั้นกรรมกรโซเวียตเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ฝ่ายอักษะ หากสตาลินถือว่าการต่อสู้เป็น "สงครามเพื่อปิตุภูมิ" (Patriotic War) ของชาวโซเวียตทั้งปวง ชาวโซเวียตทุกชนชั้นรวมทั้งคนเชื้อสายเจ้าศักดินารุสเซียหลายคนก็ได้สมัครร่วมในสงครามเพื่อปิตุภูมิ ดังนั้นแนวทางที่ผู้แทนกรรมกรไทยคน

นั้นขัดข้องจึงต่างกับแนวทางของสตาลิน

ก)

ขบวนการเสรีไทยก็มีได้ใช้วิธีต่อสู้ทางชนชั้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 หากเป็นขบวนการซึ่งรวมคนไทยที่รักชาติทุกคนชนรวมทั้งเจ้านายหลายพระองค์แห่งพระราชวงศ์จักรี ดังปรากฏในสุนทรพจน์ของผมที่กล่าวต่อผู้แทนเสรีไทยในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2488 ก่อนที่จะเลิกขบวนการเสรีไทยในนามความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

"การกระทำคราวนี้ได้ก่อตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมือง แต่เป็นการร่วมกันประกอบกิจ มิได้ถือว่าเป็นเผ่าชาติ การกักขังเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ที่ไม่ได้ร่วมในองค์การนี้โดยตรงก็ยังมีอีกประมาณ 17 ล้านคน (สถิติพลเมืองไทยขณะนั้น) ที่ได้กระทำโดยอิสระของตนในการต่อต้านด้วยวิถีทางที่เขาเหล่านั้นสามารถทำได้ หรือเอากำลังใจช่วยขั้วโลให้ญี่ปุ่นหนีไปจากประเทศไทยโดยเร็วก็มี หรือแม้แต่คนไทยหนึ่งอยู่ (Passive Resistants) โดยไม่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้านญี่ปุ่นหรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ชาติทำงานได้สะดวก ฯลฯ เป็นต้นคนไทยทั้งปวงเหล่านั้นทุกคนร่วมกันทำการกักขังของตนด้วยกันทั้งนั้น ส่วนผู้ที่คอยขัดขวางการต่อต้านของผู้รับใช้ชาติ จะเป็นโดยทางกาย ทางวาจา หรือทางใจนั้นก็มีบ้างเล็กน้อยเป็นธรรมดา แต่การกระทำของเขาเหล่านั้นมิใช่การกระทำของคนที่เป็นไทย เขามีสัญชาติไทยแต่เพียงโดยนิตินัย คือเป็นคนไทยเพราะถูกกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น . . ."

ข)

ภายหลังที่ผู้แทนกรรมกรไทยคนนั้นได้แถลงดังกล่าวแล้วก็ปรากฏว่ามีบุคคลเขียนไปลงพิมพ์ในหนังสือ "วัฒนธรรมแห่งโลก" ที่พิมพ์ออกประจำบ้านอง "เขียร์บุค" ของประเทศหนึ่งในอาเซียได้ลงพิมพ์ว่าพรรคของผู้แทนกรรมกรไทยคนนั้นได้นำมวลชนไทยต่อสู้ญี่ปุ่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่

ที่ 2 แต่มิได้หวังว่าพรคนนั้นได้นำมวลชนไทยต่อสู้อย่างไรบ้าง เป็นการต่อสู้โดยลำพัง หรือโดยร่วมมือกับสัมพันธมิตรประเทศใด และได้ผลอย่างไร

ต่อมาก็มีสิ่งพิมพ์ภาษาไทยทำนองที่หนังสือประจำปีดังกล่าวนั้นได้พิมพ์เผยแพร่หรือหลายครั้ง

เมื่อ พ.ศ. 2521 ได้มีสิ่งพิมพ์ดังกล่าวซึ่งแจ้งเพิ่มเติมไว้ว่าภายหลังสงครามโลกพรคนนั้นได้จัดตั้งองค์การต่อสู้สัญญาสมบูรณแบบซึ่งอังกฤษบังคับให้ฝ่ายไทยต้องยินยอม สิ่งพิมพ์ดังกล่าวก็มีได้แจ้งไว้ว่าองค์การนั้นได้ต่อสู้อย่างไรบ้าง จึงนำเสียดายที่พิมพ์ทิ้งลงถึงองค์การนั้นเมื่อเหตุการณ์ผ่านพ้นมาแล้ว 32 ปี เพราะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 พรรคการเมืองที่นับถือลัทธิใด ๆ ก็ได้สืบทอดงขึ้นได้อย่างเปิดเผย และได้มีนิตยสารจำหน่ายอย่างเปิดเผยซึ่งทำนองทั้งหลายคงจะไม่ลืม แต่เหตุใดจึงไม่ปรากฏว่านิตยสารของเขาได้แจ้งให้ประชาชนไทยสมัยนั้นทราบว่าพรรคของเขาได้ตั้งองค์การต่อสู้สัญญาสมบูรณแบบขึ้น อีกประการหนึ่ง พรรคของเขาที่มีกรรมการผู้หนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็น่าที่จะแจ้งให้ผมและรัฐบาลภายหลังสงครามโลกทราบบ้างว่าพรรคของเขาได้ตั้งองค์การเช่นนั้นขึ้นเพื่อจะได้มีแนวร่วมอันกว้างใหญ่ในการต่อสู้สัญญาสมบูรณแบบ เพราะเป็นเรื่องส่วนรวมของชาติไทยหรือจะเรียกว่า "ปิตุภูมิ" ก็ได้ (สตาลินนั่นเอง ก็ถือหลักว่าสงครามเพื่อปิตุภูมิเป็นเรื่องของชาวโซเวียตทุกคน รวมทั้งทายาทเจ้าศักรินารุสเชี่ย)

ค)

ผมหวังว่าคนไทยที่ทราบสถานะแท้จริงของประเทศไทยตามเอกสารหลักฐานที่ผมอ้างมาแล้วในข้อก่อนๆ นั้น ก็คงเห็นใจว่าขบวนการเสรีไทยและรัฐบาลไทยภายหลังสงครามได้อุตสาหะเต็มกำลังปัญญาของตนแล้วที่จะทำให้สถานะสงครามกับอังกฤษและออสเตรเลียสิ้นสุดลงทันทีตามสัญญาสมบูรณแบบ เงื่อนไขจะได้ฟื้นฟูและบูรณะประเทศไทย

แม้ว่ารัฐบาลไทยจำต้องตกลงทำสัญญาสมบูรณแบบกับอังกฤษ แต่รัฐบาลเสนาฯ กัด รัฐบาลทรมเป็นนายกรัฐมนตรีกัด และรัฐบาลธำรงฯ ที่สืบทอดจากผมนนักัด ก็ได้ต่อสู้เพื่อแก้ไขพันธะสัญญาอังกฤษแบบบังคับนั้นสำเร็จหลายประการ อาทิได้เปลี่ยนพันธะจากการให้ข่าวสารแก่อังกฤษมาเป็นการขายข่าวสารให้อังกฤษซึ่งต้องจ่ายราคาให้ไทย ฯลฯ

ใน พ.ศ. 2490 รัฐบาลธำรงฯ ได้แต่งตั้งให้นายดิเรก ชัยนามเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอนโดยมอบนโยบายสำคัญแก่นายดิเรกฯ ว่าให้ "เจรจายกเลิกความตกลงสมบูรณแบบให้ได้เร็วที่สุด เพื่อให้ความสัมพันธ์กับอังกฤษสู่สภาพปกติเหมือนก่อนสงคราม เพราะจะเป็นทางให้เราฟื้นตัวได้เร็วที่สุดโดยหมดกังวลภาวะจะต้องปฏิบัติพันธกรณีให้อังกฤษไม่หมด"

ภายหลังที่นายดิเรกได้เจรจาได้ราคาข่าวสารเพิ่มขึ้นนอกจากอังกฤษแล้ว นายดิเรกฯ ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2" หน้า 737 มีความดังต่อไปนี้

"7 วันหลังจากตกลงเรื่องราคาข่าวสาร หลวงอรรถกิติกำจร (กลิ่งพนมยงค์) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศโทรเลขถึงข้าพเจ้า (นายดิเรกฯ) ในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) ว่า ตามที่ทราบอยู่แล้วว่ารัฐบาลข้าพเจ้าจะขอแก้ไขหรือยกเลิกความตกลงสมบูรณแบบนั้น บัดนี้รัฐบาลได้ตกลงใจแล้วที่จะดำเนินการ ฉะนั้นเมื่อวันที่ 8 กันยายนศกเดียวกันนั้นโดยฉันบันทึกช่วยจำต่อเอกอัครราชทูตอังกฤษและอุปทูตอินเดียแล้วในเรื่องนี้ โดยที่เราจะพบกันที่นวยอร์ค ฉะนั้นจะได้อธิบายให้ข้าพเจ้าทราบโดยละเอียดพร้อมด้วยบันทึกเหตุผล"

ง)

การเจรจาลดเลิกความตกลงสมบูรณแบบที่เริ่มไว้ในสมัยรัฐบาลธำรงฯ ต้องชะงักลงโดยการรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 เพราะรัฐบาลอังกฤษไม่ยอมรับ

รอรรัฐบาลไทยที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับ 9 พ.ย. พ.ศ. 2490 (ฉายาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม”)

นายดิเรกฯ ได้บันทึกไว้ในหนังสือเล่มที่อ้างข้างต้นนี้ หน้า 382-383 มีความดังต่อไปนี้

“ส่วนการเจรจาเลิกหรือแก้ไขความตกลงสมบูรณฺ์แบบก็เป็นอันระงับชั่วคราว ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้มีการแลกเปลี่ยนแก้ไขหนังสือบางเรื่อง เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม และ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) และวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2494 (ค.ศ. 1951) รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยอมชำระเงินก้อนที่เจรจาค้างอยู่ในสมัยข้าพเจ้าเป็นทูตที่ลอนดอนดังกล่าวแล้ว เงินก้อนที่รัฐบาลตกลงชำระในครั้งนั้นเป็นเงิน 5,224,220 ปอนด์ แม้จะชำระเงินให้แล้วก็ตาม แต่ต่อมาอีก 3 ปีจึงได้มีการแลกเปลี่ยนหนังสือเลิกความตกลงสมบูรณฺ์แบบเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2497 (ค.ศ. 1954)”

19

เมื่อประเทศไทยได้หลุดพ้นจากการตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามจนกระทั่งได้เป็นสมาชิกสหประชาชาติอย่างประเทศเอกราชสมบูรณฺ์ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) แล้ว ต่อมาอีก 11 เดือนคือในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) ได้มีบุคคลคณะหนึ่งทำรัฐประหารล้มระบอบปกครองประชาธิปไตยที่สถาปนาขึ้นโดยรัฐธรรมนูญฉบับ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 แล้วคณะรัฐประหารนั้นก็ได้สถาปนารัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 (ฉายา “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ตุ่ม”) โดยจอมพลพิบูลสงครามอ้างตำแหน่งผู้บัญชาการทหารไทยซึ่งคณะรัฐประหารแต่งตั้งให้เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ (รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ได้เป็นแม่บทของรัฐธรรม

นูญฉบับ พ.ศ. 2492 ด้วย เพราะรัฐสภาที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ 9 พ.ย. 2489 นั้นเป็นผู้ลงมติให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2492)

เสรีไทยหลายคนต้องถูกจับกุมคุมขัง หลายคนต้องลี้ภัยไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศ และหลายคนถูกทำลายชีวิตโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสมัยจอมพลพิบูลฯ

ต่อมาเมื่อผมได้จากประเทศจีนมาอาศัยอยู่ในฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ผมได้พยายามติดต่อกับเสรีไทยหลายคนให้ช่วยรวบรวมเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทยเพื่อผมจะได้รวบรวมเรียบเรียงจากเอกสารหลักฐานนั้นพิมพ์เป็นหนังสือรายงานความจริงเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทยต่อประชาชน เอกสารหลักฐานของทางราชการหลายเรื่องนั้นได้สูญหายไป แต่โดยเดชแห่งสังขกรรมจึงมีเอกสารหลักฐานสำคัญที่ค้นพบบางฉบับ อาทิคำให้การของพล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรูส ของพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ของนายทวี บุญยเกษตร ฯลฯ ที่ได้ปฏิญาณตนแล้วให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามเมื่อ พ.ศ. 2488-89 โดยมีอัยการผู้ทรงความยุติธรรม เช่น พันเอกสุวรรณ เพ็ญจันทร์ แห่งกรมพระธรรมนูญทหาร หลวงอรรดโกวิทที่ ฯลฯ เป็นผู้นำสอบสวนพยานส่วนเอกสารหลักฐานทางสัมพันธ์มิตรก็ได้จากหนังสือของรัฐบาลอเมริกันที่ผมอ้างอิงแล้ว และเอกสารของรัฐบาลอังกฤษที่เปิดเผยแล้ว

อนึ่งคุณหลวงสุขุมฯ ได้ทำบันทึกการสนทนาระหว่างประธานาธิบดีเจียงไคเช็คกับผมที่กรุงนานกิงเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2489) ซึ่ง ดร. ท.ว. ชุง นายกรัฐมนตรีรับรองว่าถูกต้องแล้ว ดังที่ผมได้ยื่นเป็นเอกสารท้ายพ้องหมายเลข 10 ในคดีศาลแพ่งหมายเลขคำที่ 4226/2521 บันทึกนั้นแสดงให้เห็นเจตนาแท้จริงของฝ่ายทหารจีนว่าเมื่อนายทหารไทยที่ไปติดต่อนั้นอย่างไรบ้าง

หนังสือของคุณพระมีคุณูปการแก่สังขจะดังกล่าวในตอนต้นแห่งจดหมายฉบับนี้ของผมแล้ว ผมขอให้คุณพระช่วยติดต่อกับเพื่อนเสรีไทยคนอื่น

เท่าที่คฤพระจะติดต่อได้ช่วยรวบรวมเอกสารหลักฐานและเขียนเรื่องที่เป็นสัจจะ
เกี่ยวกับเสรีไทยเสนอประชาชนไทยด้วย

โอกาสนี้ผมขอขอบคุณเป็นอันมากอีกครั้งหนึ่งมายังคุณพระ พร้อม
ทั้งขอเดชะคุณพระศรีรัตนตรัย และอานิสต์ที่คฤพระได้อุทิศตนเพื่อชาติ
และราษฎรไทย และได้มีส่วนปฏิบัติการกิจซึ่งขบวนการเสรีไทย ได้มอบหมายให้ฉัน
โปรดดลบันดาลให้คุณพระประสบสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ
สุขะ พละ ทุกประการเทอญ

ด้วยความรักและนับถือ

ม.ร.ด. ทานอด

ภาคผนวก